

GÖRENCE

AYLIK E-DERGI

SANAT VE FELSEFE İLE
DÜŞÜNMEK

- *Fotoğraf*
- *Resim*
- *Sinema*
- *Müzik*
- *Heykel*
- *Mitoloji*
- *Tarih*
- *Edebiyat*
- *Sergiler*
- *Haberler*

SAYI 46

Haziran 2026

GÖRENCE E-DERĞİ

Genel Yayın Yönetmeni

PROF. DR. SALİH FEHMİ KATIRCIOĞLU

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü

DR. ECZ. YELDA AKILLIGÖZ

Düzeltili

DR. ECZ. YELDA AKILLIGÖZ

Sayfa Tasarım / Dizgi

DR. ECZ. YELDA AKILLIGÖZ

Yayın, Yönetim ve Yazışma Adresi

Tel : +90 5469383878

E-posta : soyutfoto@gmail.com

Web Site : www.imgezen.com

GÖRENCE E-Dergi, sanal ortamda aylık olarak yayımlanmaktadır. Dergi, Basın-Yayın yasalarına uyar.

GÖRENCE E-Dergi'de yer alan yazı, görsel ve sesli içerikten sahipleri sorumludur.

Her hakkı saklıdır. Bu Dergide yer alan içeriğin tümü veya bir bölümü, izin alınmadan ve kaynak gösterilmeden çeviri ya da orijinal haliyle yayımlanamaz.

Dizgi Tarihi : 12.06.2026

Kapak fotoğrafı, Prof. Dr. Salih Fehmi Katircioğlu'na aittir.

www.imgezen.com

GÖRENCE E-DERĞİ

İÇİNDEKİLER

05

ÖN SÖZ

06

MİTOLOJİDE OPET FESTİVALİ

Prof. Dr. Salih Fehmi Katırcıoğlu

10

SANAT ÖZGÜRLÜĞÜ VE HAK

Dr. Ecz. Yelda Akıllıgöz

16

FOTOĞRAF PORTFOLYOSU

Alper Şahin

25

SU ALTI FOTOĞRAFLARI

Bilal Hussain

27

BİR FOTOĞRAF (DİJİTAL) BİR YORUM

Farshad Ghadiani

28

GÖZ ALICI SOKAK PORTRERİ
NASIL ÇEKİLİR? (II.BÖLÜM)*Dr. Alireza Navidmoghaddam*

37

HEYKEL VE RESİM ÇALIŞMALARI

Uğur Çalışkan

46

FAS GEZİ FOTOĞRAFLARI
(I.BÖLÜM)*Halil Sarıışık*

59

SAHNEDEN ALIMLAYICIYA
"İZAFİYET"*Dr. Ecz. Yelda Akıllıgöz*

62

BAKIŞ AÇISI

*Söylemde Yenilikçi, Eylemde Gelenekçi:
Değişimin ve Sürekliliğin Gerilimi*

Evren Cebe

Ayakkabı Hiyerarşisi

Fazilet Kırtay

İlham Perileri

Serenad Altan

66

BİR KİTAP BİR YORUM

Romain Gary-Kadının Işığı Üzerine Notlar
Uzm. Yüksel Demir

67

GÜNCE

Bir Çırpıda 30 Yıl Geçivermiş Bile...
Prof. Dr. Zühre Şentürk

68

İÇSEL DIŞAVURUM

Sevdiğini Kaybettiğinde

Asuman Figen Tümer

Kabuk

Gökşen Erata

Bir Gün

Tekin Deniz

71

ŞİİR

Ateş Ali Çalış

Banu Duman

Berrin Veske Merzifonluoğlu

Uzm. Dt. Derya Güncan

Güler Özçelik

Hasan Atabaş

Işıl Boyacıoğlu

Prof. Dr. Kadri Yamaç

Mine Dönmez Ölçer

Dr. Murat Aydın

Nevzat Güzeldere

Özcan Kekeç

Prof. Dr. Salih Fehmi Katırcıoğlu

Tansu Sarıtaylı

Turgut Yılmaz

Turhan KA.

Yusuf Çotuksöken

Zeliha Altındal

90

DERGİ, KİTAP, YAZAR / ANKARA'DA SANAT

Hüseyin Yılmaz (Çev.)

Mehmet Öztürk

Samet Bağçe - Tonguç Seferoğlu

Serkan Turaç

91

SANAT DÜNYASI / VEFAT

ÖN SÖZ

Soyut Fotoğrafta Anlam Arayışı: Gördüğümüz Şey mi, Hissettiğimiz Şey mi?

Bir fotoğrafa baktığımızda genellikle neyi gördüğümüzü anlamaya çalışırız. Bir insan, bir sokak, bir ağaç, bir savaş sahnesi ya da bir tarihi yapı... Fotoğrafın bize gösterdiği nesnelere tanımlar, ardından onların ne anlattığını çözmeye çalışırız. Ancak bazı fotoğraflar vardır ki; ilk bakışta neyi gösterdiğini anlamak mümkün değildir. İşte bu noktada soyut fotoğraf devreye girer.

Soyut fotoğraf, izleyiciyi alışılmış görme biçimlerinden uzaklaştıran bir sanat anlayışıdır. Bu tür fotoğraflarda nesnelere çoğu zaman tanınmaz hale gelir; çizgiler, renkler, gölgeler, ışık oyunları ve dokular ön plana çıkar. İzleyici artık "Bu nedir?" sorusundan çok "Bu bana ne hissettiriyor?" sorusuyla karşı karşıya kalır.

Günümüzde cep telefonlarının ve sosyal medyanın yaygınlaşmasıyla birlikte milyonlarca fotoğraf her gün paylaşılmaktadır. Bu fotoğrafların büyük çoğunluğu bir olayı, kişiyi veya manzarayı belgelemeyi amaçlar. Soyut fotoğraf ise; tam tersine, görünen dünyanın ötesine geçmeye çalışır. Bazen paslanmış bir metal yüzey, bazen bir duvardaki çatlak, bazen de suyun üzerindeki ışık yansımaları güçlü bir görsel anlatıya dönüşebilir.

Sanat tarihçilerine göre soyut fotoğrafın temel amacı nesnelere olduğu gibi göstermek değil; onların oluşturduğu görsel ve duygusal etkileri ortaya çıkarmaktır. Bu nedenle aynı fotoğrafa bakan iki kişi tamamen farklı anlamlar çıkarabilir. Bir izleyici karamsarlık hissederken, bir başkası umut ve özgürlük duygusu yaşayabilir.

Bu durum bazı eleştirmenler tarafından soyut fotoğrafın en güçlü yönü olarak görülmektedir. Çünkü anlam artık sanatçının tekeline ait değildir. İzleyici de eserin bir parçası haline gelir ve kendi yaşam deneyimlerini fotoğrafın içine taşır. Böylece her bakışta yeniden üretilen bir anlam ortaya çıkar.

Ancak soyut fotoğrafın eleştirildiği noktalar da vardır. Bazı sanat yorumcuları, aşırı soyutluğun izleyici ile eser arasındaki bağı kopardığını savunmaktadır. Onlara göre bir görüntünün tamamen tanınmaz hale gelmesi, iletişimi zorlaştırabilir ve sanatın anlaşılmasını güçleştirebilir. Buna karşılık soyut sanatın savunucuları, sanatın her zaman açıklanabilir olmak zorunda olmadığını, bazen belirsizliğin de önemli bir estetik değer taşıdığını ileri sürmektedir.

Psikologlar ise; soyut görüntülerin insan zihni üzerindeki etkisini farklı bir açıdan değerlendirmektedir. Araştırmalar, insanların belirsiz görseller karşısında daha uzun süre düşündüğünü ve kendi deneyimlerinden yararlanarak anlam üretmeye çalıştığını göstermektedir. Bu nedenle soyut fotoğraflar yalnızca estetik bir deneyim sunmakla kalmaz, aynı zamanda zihinsel bir katılım da talep eder.

Dijital teknolojilerin gelişmesiyle birlikte soyut fotoğrafçılık yeni olanaklar kazanmıştır. Uzun pozlama teknikleri, makro çekimler, ışıkla boyama uygulamaları ve dijital düzenleme araçları sanatçılara daha önce mümkün olmayan görsel deneyler yapma fırsatı vermektedir. Bunun sonucunda soyut fotoğraf, çağdaş sanat dünyasında giderek daha görünür bir alan haline gelmiştir.

Öte yandan soyut fotoğrafın yükselişi, modern insanın değişen dünyasıyla da ilişkilendirilmektedir. Hızlı tüketilen görüntüler çağında insanlar artık yalnızca bilgi veren fotoğraflar değil; düşündürücü ve hissettiren görüntüler de aramaktadır. Soyut fotoğraf tam da bu noktada devreye girerek izleyiciyi kısa süreli bir duraksamaya davet etmektedir.

Belki de soyut fotoğrafın asıl gücü burada yatmaktadır. O, kesin cevaplar sunmaz. Bir manzaranın nerede olduğunu, bir kişinin kim olduğunu ya da bir olayın ne zaman gerçekleştiğini söylemez. Bunun yerine izleyiciyi kendi iç dünyasıyla baş başa bırakır. Görüntü bir soru haline gelir; cevap ise her izleyicinin zihninde farklı biçimde şekillenir. Sonuç olarak soyut fotoğraf, anlamın yalnızca görüntünün içinde değil; görüntüye bakan kişinin deneyimlerinde de oluştuğunu hatırlatmaktadır. Bu nedenle soyut fotoğraf karşısında önemli olan ne gördüğümüz değil; gördüğümüz şeyin bizde ne uyandırdığıdır. Belki de sanatın en büyüleyici yanı tam olarak budur: Herkesin aynı fotoğrafa bakıp farklı bir hikâyeye görebilmesi.

Prof. Dr. Salih Fehmi KATIRCIOĞLU*

M İ T O L O J İ D E O P E T F E S T İ V A L İ

Opet Festivali, özellikle Yeni Krallık ve daha sonraki dönemlerde, Nil'in taşkın mevsimi olan Akhet'in ikinci ayında, Teb'de (Luksor) kutlanan yıllık bir eski Mısır festivaliydi.

Festival, Amun-Re'nin ve Amun-Re'nin manevi çocuğu olduğuna inanılan Firavun'un (Amun-Re'nin oğlu veya kızı) doğurganlığını teşvik etmek için kutlanırdı. John Coleman Darnell, "Opet, III. Thutmose döneminde II Akhet 15'te başladı ve 11 gün sürdü (Sethe 1907: 824, satır 10); III. Ramses'in saltanatının başlangıcında festival 24 güne yayıldı."

Festival, "Amun-Re, yüce tanrı, karısı Mut ve oğlu Khons" un kült heykelinin (tanrı ve ilah heykellerini taşımak için kullanılan törensel bir tekne) kayığının ritüel bir alayını içeriyordu. Alay, heykeli Karnak Tapınağı'ndan "Opet Bayramı'nın varış noktası olan Luksor Tapınağı'na" 2 km boyunca taşıdı. Luksor Tapınağı'nda, Firavun ile Amun-Re arasında, Firavun'un doğurganlığını sağlamak ve Firavun'u tanrılar ve Mısır arasında aracı olarak yeniden konumlandırmak için onları manevi olarak birbirine bağlayan bir ritüel evlilik töreni Doğum odasında gerçekleşti. Evlilik töreni sırasında, Firavun, Firavun'un doğurgan doğasını vurgulayan ve yönetme hakkını meşrulaştıran bir yeniden taç giyme töreniyle törensel olarak yeniden doğdu.

Bu kadim festival, günümüzde Şeyh Yusuf el-Haggag'ın bayramında yaşamaya devam etmektedir; Şeyh Yusuf el-Haggag'ın teknesi, hayatının kutlanması amacıyla Luksor çevresinde dolaştırılmaktadır. Bu Mevlid kutlaması, Ebu Haggag Camii civarında gerçekleşmektedir.

Opet festivali, 18. hanedanlığın iktidara gelmesiyle birlikte Erken Yeni Krallık döneminde (yaklaşık MÖ 1539-1075) ana akım bir festival haline geldi.

Nil Vadisi'nin kuzey kısmını 200 yıldır işgal eden Hyksos istilacılarını kovdular. Mısır'ın yeni yöneticileri, iktidarın pekişmesini kutlamak için başkent Teb'i geniş bir tören alanı haline getirmekte hiç vakit kaybetmediler ve Opet festivali bu kutlamaların merkezinde yer aldı."

III. Thutmose'un (MÖ 1458–1426) hükümdarlığı sırasında festival 11 gün sürdü. MÖ

*Ankara Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Kalp ve Damar Cerrahisi / Dr. Hititolog / Fotoğrafçı / Şair / Yazar / soyutfoto@gmail.com

1187'de III. Ramses'in hükümdarlığının başlamasıyla 24 güne uzadı; MÖ 1156'daki ölümüne kadar ise 27 güne çıktı.

Opet festivalinin tarihine dair en doğru bilgiler, Karnak ve Luksor tapınakları arasındaki güzergahın değişen doğasından elde edilir. Marina Escolano-Poveda, tapınaklar arasındaki değişen yolun kapsamlı bir analizini sunmaktadır:

"Tapınaklar arasındaki tören yolu zamanla değişiyordu; bazen yaklaşık iki mil uzunluğundaki ve mitolojik yaratıkların heykelleriyle çevrili Sfenksler Bulvarı boyunca yaya olarak gidiliyordu."

Diğer zamanlarda kutsal heykel, Mısır dilinde Userhat-Amun ('güçlü pruvalı Amun') olarak bilinen özel yapım bir tekneyle Karnak'tan Luksor'a seyahat ediyordu. Bu gemi, altınla kaplı Lübnan sedirinden yapılmıştı. Pruvası ve kığı, tanrıya kutsal olan bir koç başıyla süslenmişti."

Tapınaklar arasındaki güzergahın niteliği aynı kalsa da, festivalin süresi her hükümdarla değişti. Bazı yıllarda, Amun-Re'nin teknesi sadece Karnak'tan Luksor'a kadar seyahat ediyordu.

"... Karnak'taki kutsal yerlerinden Luksor tapınağına yapılan ritüel bir yolculuk."

Ancak Luksor'dan Karnak'a dönüş yolculuğu da bir kutlama niteliği taşıyordu.

"...Opet Ziyafetinin bir parçası olarak, Karnak'a dönüş yolculuğunda gerçekleşmiş olmalı.

Yeni Krallık Mısır toplumu, ihtiyaç duydukları şeyleri alabilmek için tanrıların cömertliğine bağımlıydı. Belirli olayları açıklayacak bilimsel anlayıştan yoksun oldukları için, Mısırlılar her doğal olayı, evrenin doğal düzenini (ma'at) korumalarını isteyen belirli bir tanrıdan gelen bir işaret veya müdahale olarak görüyorlardı. Tanrıları yatıştırmak için Mısırlılar düzenli olarak tanrılara kurbanlar, dualar ve festivaller sunuyorlardı. Bu algılanan simbiyotik ilişkide, tanrıların kutlamaları Mısırlılara güvence sağlıyor ve ilahi müdahale korkusu olmadan yaşamlarını sürdürmelerine olanak tanıyordu.

Opet festivali, Luksor Tapınağı'ndaki doğum odasında gerçekleştirilen yeniden doğuş töreni aracılığıyla tanrılar ve Mısır toplumu arasında temel iletişimi yeniden kurdu; bu törende Firavun, Amun-Re'nin oğlu olarak yeniden doğarak tanrılar için bir aracı görevi gördü ve "güneş tanrısının yeniden doğuşu" gerçekleşti. Bu yeniden doğuş, firavunun doğurganlığını artırdı, ilahi yönetim hakkını güvence altına aldı ve soyunu sağlamlattı.

Opet festivali, Nil'in taşkınlarına bağlı olarak dalgalanan hasadın verimliliğini de güçlendiriyordu ve bu nedenle

"Akhet mevsiminin ikinci ayında" kutlanıyordu.

Festival sırasında aktif olan sadece Firavun değildi; denizciler ve askerler, festivaldeki en öne çıkan din dışı gruplardı. Bu gruplar, çok sayıda sivil ve askeri yetkilinin Opet festivalinin hazırlıklarına ve yürütülmesine katıldığını gösteren sütunlu salon kabartma sahnelerinde gözlemlenmiştir. John Coleman Darnell, festivalin yürütülmesinde genel halkın önemini vurgular: “II. Ramses, festivali düzenlemekten sorumlu olanlar arasında şunları listelemiştir: sivil idare üyeleri, eyalet valileri, sınır yetkilileri, iç ekonomik departman başkanları, komiserlik memurları, şehir yetkilileri ve rahipliğin üst kademeleri.” Festivalin yürütülmesinde aktif olarak yer almayanlar “nehir kıyılarından gözlem yapabiliyorlardı ve en azından bazılarının tapınağın ön kısmına sınırlı erişimi olabilirdi.” Festival ayrıca, üç aylık rotasyonlarda görev yapan vab ve okuyucu rahipler için de iş imkanı sağlıyordu. Nehir kıyısındaki genel halk arasında saygının korunmasını sağlamak için büyüler ve ilahiler okudular.

“Halk dini ritüellere neredeyse hiç katılmazdı; bu, rahip sınıfının kutsal sorumluluğuydu.” Firavun, Luksor Tapınağı'ndaki festival sırasında Mısır toplumu ile tanrılar arasında aracı görevi görüyordu ve “bir tanrının tapınağıyla birleşmesi

cinsel bir birleşme gibi görünse de” Firavun bu bağı, tanrısal verimliliğini teşvik etmek ve Mısır üzerindeki hüküm sürme hakkını yeniden tesis etmek için kullandı.

Firavunun tanrılarla yaptığı evlilik töreni, “sonucu Amun'un sürekli yenilenen insan bedeni, hüküm süren kral şahsında yenilenmesi olan ilahi bir evlilik” , Mısır'ın nüfus artışı, büyük hasatlar ve Nil'in büyük bir taşkını yoluyla başka bir verimli yıla karşılaşmasını sağladı. Firavunun dini rolü, “Tanrıların kralı Amun-Re'nin ilk peygamberi” olarak Mısır'daki en kutsal unvan olarak rolünü yeniden teyit eden Opet festivali aracılığıyla pekiştirildi. Festivalde doğurganlığın teşvik edilmesi, Firavun'un soyunun geçerliliğini güçlendirdi, çünkü "Amun'un ka-gücünün yenilenmesini ve krallık ruhunun ebedi şimdiki zamanda aktarılmasını kutladı" ve Kraliyet Ailesinin sosyal sınıflar üzerindeki gücünü korumasına olanak sağladı. Opet Festivali sırasındaki dini ritüeller, Firavun'un insan ruhunun yaşam gücünün temsili olan kraliyet Ka'sına sahip olduğunu yeniden tesis etti ve doğruladı. "Bu yaşam gücü, Mısır'ın tüm meşru firavunlarının bedenlerinde bulunurdu ve ikincisinin ölümüyle eskiden yeniye geçerdi. Bu sürecin yıllık olarak doğrulanması, kralın otoritesini güçlendirmeye yardımcı olurdu.

Karnak (Amun Tapınağı) ve Luksor Tapınakları, Teb'in arkeolojik merkez parçasıydı ve "Nil'in doğu kıyısında" inşa edilmişti; inşaata MÖ 1970 civarında I. Senusret ve MÖ 1390-1352 yılları arasında III. Amunhotep tarafından başlanmıştı (bkz. Karnak Tapınak kompleksinin tarihi). Karnak , Yeni Krallık'ın başlarında I. Thutmose

tarafından daha da genişletilerek yaklaşık iki mil karelik bir alanı kapladı. Teb ayrıca Opet Festivali için arkeolojik kaynaklar sağlar ve "tanrı Amun'un yeryüzündeki insanlarla doğrudan etkileşime girdiği bir ibadet yeri olmasının yanı sıra eski bir gözlemevi olduğuna inanılmaktadır." Karnak'taki Kırmızı Şapel'in güney tarafındaki oymalar, Opet festivali için en eski kanıtı sağlar. Şapel, gri diyorit ve kırmızı kuvarsitten yapılmıştı ve kullanılmadığı zamanlarda Amun-Re'nin törensel teknesini barındırıyordu.

Kaynaklar ayrıca Amun-Re kült heykelinin değişen rotası hakkında da bilgi vermektedir. Karnak ve Luksor arasındaki rotada bulunan Nectanebo I'in bir sfenksindeki metin, Amun için rotanın inşasını (yenilenmesini) "Luksor'da iyi bir yolculuk yapabilmesi için anlatıyor ve "yolculuk"un temel anlamının, hem

nehir teknesinin güvertesinde hem de rahiplerin omuzlarında taşınabilir kayak içinde seyahat eden tanrı için aynı olacağını ortaya koyuyor. John Coleman Darnell, Luksor'a karadan gitmenin, Nil'in yıllık taşkınlarından önce gelen kurak dönemi çağrıştırmak için olduğunu ve nehir yoluyla Karnak'a dönüşün selin başlangıcını sembolize ettiğini düşünüyor. Ayrıca, zıt kara ve su yolculuklarının, güneşin her gece " Sokar Diyarı'nın kuru bölgelerinden " (yeraltı dünyası) geçmesi gereken tehlikeli yolculuğu sembolize ettiğini savunuyor.

Mısırbilimci Marina Escolano-Poveda, Hatshepsut'un Kızıl Şapeli'ndeki bir kabartmanın festivalin kutlama niteliğini tasvir etmedeki önemini şu şekilde özetlemiştir: "Kabartmalar, görkemli gösteriyi tasvir etmek için büyük çaba sarf ediyor: birçok rahip tekneleri ve heykelleri desteklerken, kalabalık sistrum çingiraklarıyla neşeli bir gürültü çıkarıyor. Tanrıların tekneleri Luksor Tapınağı'ndaki iskeleyle getirildi ve rahiplerin omuzlarında kutsal alana taşındı. Dış avlularda bir dizi tören yapıldıktan sonra, tekneler yalnızca yüksek rütbeli rahipler ve firavun eşliğinde iç kutsal alana götürüldü. Törenler tamamlandıktan sonra, tekneler nehir aşağı Karnak'a geri döndü."

Dr. Ecz. Yelda AKILLIGÖZ*

SANAT ÖZGÜRLÜĞÜ VE HAK

*Dünya aydınlık olsaydı sanat olmazdı.
Albert Camus*

Özet

Sanat, insanların yaratıcılığının göstergesidir. Yaratıcılık edimi, toplumu derinden etkileyebilme yetisine sahiptir. Bu nedenle sanat ve sanatçı, bireyin kendini ifadesi ve toplumcu anlayış temelinde, hak ve özgürlükler bakımından anayasal düzenlemelerle ele alınmıştır. Bu derleme çalışmasında, sanat özgürlüğü ve anayasal olarak korunması ile Fikri ve Sanat Eserleri Kanunu üzerinde durulmuştur. Bu amaçla, hak ve sanat kavramları incelenmiş; sanat özgürlüğü ile kültürel haklar arasındaki ilişki irdelenmiştir.

Giriş

İnsanlarda yaratıcılığın ortaya çıktığı alanlardan biri de sanattır. İnsanlar ilk çağlardan itibaren yaratıcılıkları sayesinde ilkel yaşantılarını geride bırakmışlar; kendi yaşamlarını ve içinde buldukları toplumun kültürünü değiştirebilme yetisine sahip olduklarının bilincine varmışlardır (Atalay, 2004). Sanatın işlevleri düşünüldüğünde; öncelikle toplumsallığın karşısında bireyselliğin yer aldığı; sanat için sanat fikri ve sanatın, toplumsal bilincin gerçeği yansıtırma yolu olduğu, insanın kişiliğini ve yeteneklerini sadece toplumculuğu benimseyerek gerçekleştirebileceğini ifade eden toplum için sanat fikri ile karşılaşmaktadır. Kişinin kendini ifade etmesine bireysel sanat denmektedir. Hayatın içinde gerçekleşen sanatın, düşündürme ve bilinçlendirme, toplumsallaştırma, toplumsal tarihsel bilgi alanı da oluşturma, eğitme, adil ve insancıl bir yaşam geliştirilme işlevleri vardır. Sanat özgürlüğü, sanatın işlevleri ile ilgilidir. Bu işlevler, "toplumda ve insan hayatında karanlıkta kalmış yönleri açığa çıkartarak, yaşamın adil ve insancıl bir yönde gelişmesine yardımcı olmak ve bireyin kendini gerçekleştirmesini sağlayarak onun kişisel gelişimine yardımcı olmaktır". Sonrasında karşımıza hak, özgürlük ve sınırlama kavramları çıkmaktadır. Hukukta bazı düzen ve dengeler için sınırlamalar mevcuttur. Sanatın işlevleri, düşünce, ifade, çalışma, dernek kurma, toplantı özgürlüğü ile de ilişkili olan sanat özgürlüğü; bazı temel hak ve özgürlüklerle de ilişkilidir. Kültürel haklarla ilgili ilk belge, İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi olup; 27. maddesi, "Kültürel haklar, herkesin

toplumun kültür hayatına serbestçe katılmasını, güzel sanatları tatmasını, bilimsel alandaki ilerlemelerden yararlanabilmesini, yarattığı her türlü bilimsel ve sanatsal eserlerden doğacak maddi ve manevi haklarının korunması hakkını öngörür” şeklindedir. Bireysel yön, sanatçının fikri hakları, düşünce özgürlüğü, eğitim hakkı, sanat yapma hakkı iken; toplumsal yön, “bir halkın sahip olduğu, halkın kültürel kimliğini koruma ve geliştirme hakkı, yabancı bir kültürün istilasına maruz kalmama hakkı, bir halkın kültürel mirasından, tarihi eserlerinden, sanatsal kalıntılarından mahrum bırakılmama hakkı, bir etnik ya da dini azınlığın dilini, dinini ve kimliğini koruma hakkı şeklinde ortaya çıkmaktadır”. Türkiye Cumhuriyeti 1982 Anayasası’nda temel hak ve özgürlükler, üç kategoride yer almaktadır. Bunlar, Kişinin Hakları ve Ödevleri, Sosyal ve Ekonomik Haklar ve Ödevler ve Siyasi Haklar ve Ödevlerdir. 27. ve 64. Maddeler, sanat özgürlüğü kavramı ile ilgilidir (Bingöl, 2011). Bilim ve sanat hürriyeti konusunda 2017’de güncellenmiş şekliyle sanat özgürlüğünü düzenleyen madde;

‘ IX. Bilim ve sanat hürriyeti

Madde 27 – Herkes, bilim ve sanatı serbestçe öğrenme ve öğretme, açıklama, yayma ve bu alanlarda her türlü araştırma hakkına sahiptir. Yayma hakkı, Anayasanın 1 inci, 2 nci ve 3 üncü

maddeleri hükümlerinin değiştirilmesini sağlamak amacıyla kullanılamaz. Bu madde hükmü yabancı yayınların ülkeye girmesi ve dağıtımının kanunla düzenlenmesine engel değildir” (Anayasahukuku.net, 2018:137) vesanatı ve sanatçıyı koruyan madde ise;

‘XII. Sanatın ve sanatçının korunması

Madde 64 – Devlet, sanat faaliyetlerini ve sanatçıyı korur. Sanat eserlerinin ve sanatçının korunması, değerlendirilmesi, desteklenmesi ve sanat sevgisinin yayılması için gereken tedbirleri alır” şeklinde ifade edilmektedir (Anayasahukuku.net, 2018:144) şeklindedir.

Türkiye Cumhuriyeti 2011 Anayasasında, 1982 Anayasasının 27.ve 64.maddeleri korunmuştur (T.C. Anayasası, 49,127).

Sanat

Yunanca’da “Tekhne” ve Latince’de “Ars” terimlerinden türeyen sanat sözcüğü, Osmanlıca’da meharet, hüner, sanayii nefise, sınaat, sanaat, sayı beşer, hırfet, fen, İngilizce’de art; Fransızca’da art; Almancada kunst, İtalyanca’da arte (Hançerlioğlu, 1980:32; Cevizci, 1999:748), Arapça’da hırfeti sania (Çankı, 2021:468) olarak ifade edilmektedir. Sanatın, “Latince’de cüzleri birleşerek bir insicam (düzen: Nazima & Reşad, 2018:172), bir ahenk teşkil eden bir bütünü icat etmek, maddi veya manevi mürekkep bir varlığın unsurlarını birbiri ile uygun hale getirmek mahareti” (Çankı, 2021:467), bir duygunun, güzelliğin anlatımında kullanılan kabiliyet, gösterilen ustalık (Dikmen, 2006:328), Frolov’a göre; gerçekliği sanatsal imgelerle yansıtan, özgür bir toplum bilinci ve insan etkinliği (Frolov, 1991:408), Cevizci’ye göre; bir etkinliğin gerçekleştirilmesinde yararlanılan yöntem, bilgi ve kuralların tümü, ,estetik duyguyu yansıtacak şekilde gerçekleştirme, doğada yer almayan bir şeyi yaratmak için faaliyette bulunma, doğal yetenek, beceri, ustalık, üstün yaratıcılık, güzellik yaratma faaliyeti, estetik özellikleriyle bir sanatçı tarafından yaratıldığı belli olan obje, resim, heykel, oyun, film gibi eserler (Cevizci, 1999:748), Akarsu’nun çalışmasında; bir yetkinliğe eriştirilmiş olma, bir şeyi özgürce biçimlendirme

kabiliyeti, yaratıcı yetenek (Akarsu, 1998:155), “İnsanla nesnel gerçeklik arasındaki estetiksel ilişki” (Hançerlioğlu, 1980:32) şeklinde tanımları mevcuttur. “Picasso, “Benden sanatın ne olduğunu söylememi bekliyorsunuz. Bunu bilseydim kendime saklardım”, Karl Hofer “Sanatın gerçeği, onun iç yapısı kelimelerle ifade edilemez. Hatta sanat söz ile ifade edilmeyi bile kabul etmez ve ancak yaratıcı yeteneğe sahip sanatçılar tarafından anlaşılabilir”, Kusenber, “Resim nedir sorusu sanat nedir sorusuna götürür; ancak bu konuda hiç kimsenin bildiği bir cevap yoktur” (Atalay, 2011), Thomas Munro, “Doyurucu estetik yaşantılar oluşturmak amacıyla dürtüler yaratma becerisi” (Sözen & Tanyeli, 2010:266) şeklinde sanatı tanımlamıştır. “Şüpheden sanat yararlanır” (in dubio pro art) deyişi de, sanatın tanımlanma zorluğunu göstermektedir” (Atalay, 2011). Sanatın toplumsal ve bireysel olarak iki yönü vardır. Sanatın bireysel yönü, toplumsal yönünü de beslemektedir. Sanat, “estetik sonuçlara yönelik güzel sanatlar ve dil, konuşma ve mantık yoluyla ifade yeteneğini kapsayan özgür sanatlar olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Buna ek olarak işlevsel sonuçlara yönelik, mimari, çanak-çömlek, dokumacılık ve grafik tasarım gibi alanlar da sanat olarak değerlendirilmektedir. Güzel sanatlar; edebiyat (şiir, tiyatro, öykü, roman vb.), görsel sanatlar; resim, desen, heykel, grafik sanatlar; resim, desen, çizim, plastik sanatlar; heykel, dekoratif sanatlar; mobilya tasarımları, mozaik, gösteri sanatları; tiyatro, dans, müzik ve mimari olarak sınıflandırılmaktadır. 19. yy. itibarıyla, sanatçının kendini özgürce ifade edebildiği ve bu ifade için çaba gösterdiği empresyonizm, fovizm, kübizm, soyut sanat, konstrüktivizm, dada, fütürizm, sürrealizm, pop-art, optik sanat, sezesyonizm, hiper realizm, çevre sanatı, olay sanatı, kinetik sanat, minimalizm, arazi sanatı gibi akımlar ortaya çıkmıştır. Sanatın temelini, özgürlük ve yaratıcılık oluşturmaktadır (Bingöl, 2011).

Hak

Hak, bireylere hukuk düzenince tanınmış yetkililerdir (Aybay, 2015:3). “Yaşam hakkı, işkence görmeme hakkı, mülkiyet hakkı, alacak hakkı, öğrenim hakkı, çalışma hakkı, seçme ve seçilme hakkı” vb. ve hukuk alanında da bazı özelliklerine göre; “kamusal haklar” ve “özel haklar” şeklinde ayrılmaktadır. “İnsan hakları” ise; ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasal düşünce, ulusal ya da toplumsal köken vb. ayrımlar gözetilmeksizin, bütün insanların belirli bir takım temel haklardan yararlanmasını öngören bir temel anlayışa dayanmaktadır” (Aybay, 2015:4). Aybay’ın çalışmasında, insan hakları kavramının, Fransızca Droits de l’Homme ve İngilizce Human Rights deyimlerinden geldiği belirtilmektedir. Osmanlıcaya, “Hukuk-u Beşer” olarak çevrildiği ifade edilmektedir (Aybay, 2015:5-6). İkinci Dünya Savaşından sonra “İnsan hakları” olarak Türkçeye girmiştir (Aybay, 2015:6).

İnsan Hakları ve İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi

İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi, “Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun 10 Aralık 1948 tarih ve 217A (III) sayılı kararıyla ilan edilmiş; 6 Nisan 1949 tarihli ve 9119 Sayılı Bakanlar Kurulu ile İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin Resmi Gazete ile yayımlanması, yayımdan sonra okullarda ve diğer eğitim müesseselerinde okutulması, yorumlanması, radyo ile gazetelerde uygun neşriyatta bulunulması kararlaştırılmıştır.

Bakanlar Kurulu Kararı, 27 Mayıs 1949 tarih ve 7217 Sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır” (İnsan & İnsan, 2015). İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi, insan haklarının kabul edildiği belgelerin ilki olup; evrenseldir. “İnsan hakları” kavramı, bütün insanların ırk, renk, dil, din, cinsiyet ayrımı gözetmeksizin, onurlu bir şekilde, temel hak ve özgürlüklere sahip olması, haklardan eşit olarak yararlanabilmesi anlamına gelmektedir (Aybay, 2015:84). Beynâmenin 27.maddesinde, “Herkes toplumun kültürel yaşamına serbestçe katılma, güzel sanatlardan yararlanma, bilimsel gelişmeye katılma ve bundan yararlanma hakkına sahiptir. Herkesin yaratıcısı olduğu bilim, edebiyat ve sanat ürünlerinden doğan maddi ve manevi çıkarlarının korunmasına hakkı vardır” denmektedir (Yumpu, 2013:207). Bu haklar 3 gruptan oluşmaktadır. Birinci kuşak haklar; kişisel ve siyasal haklar, ikinci kuşak haklar; ekonomik, sosyal ve kültürel haklar, üçüncü kuşak haklar; dayanışma ve kardeşlik felsefesi ile ilgili yeni haklardır (Atalay, 2004).

Kültürel Haklar ve Sanat Özgürlüğü

Kültürel haklara, sanat özgürlüğü temel hakkı da denmektedir. Kültürel haklar, ikinci kuşak haklardandır. İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi’nin 27. ve Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Uluslararası Sözleşmesi’nin 15. Maddelerinde bahsedilen kültürel haklara ait içerikte, “Bireylerin yaşadıkları toplumun kültürel hayatına katılma hakkı, bilimsel gelişmelerden yararlanma hakkı, bilimsel, edebi veya sanatsal üretim sonucu oluşturulan maddi ve manevi menfaatlerin korunmasından yararlanma hakkı” yer almaktadır. Eserin taklidi durumunda fikri hukuk, eserin ekonomik açıdan değerlendirilmesi yönünde borçlar hukuku vasıtasıyla devlet koruma sağlamaktadır (Atalay, 2004).

Fikri Mülkiyet Hakları

İlk ve Orta Çağda, "Bir şeyin aslına sahip olan kimse, onun teferruatına da sahip olur" ilkesiyle sağlanan; ancak eseri üretenin, maddi veya manevi yönden korunmasına gerek duyulmayan fikri haklar, ülkemizde ilk düzenleme olan 1850 tarihli Encümen-i Daniş Nizamnamesi ile birlikte hukuksal düzenleme yapılarak, eser üreticisi korumaya alınmış ve eserin incelenmesi sonrasında telif hakkı ödenmiştir. 1857 tarihinde çıkan Telif Nizamnamesi ile yazara hayat boyu imtiyaz tanınmış ve basım ve satış ile ilgili konular düzenlenmiştir. 1872 yılında ek yapılarak; kitap için koruma süresi 45 yıl, tercüme eserlerin koruma süresi 20 yıl olarak belirlenmiştir. 8 Mayıs 1910 tarihinde çıkarılan Hakkı Telif Kanunu, asıl anlamda ilk fikir ve sanat eserleri kanunudur. 1 Ocak 1952 tarihine kadar yürürlükte kalmıştır. Milli Eğitim Bakanlığı'nın talebi ve İstanbul Hukuk Fakültesi'nin talimatıyla, Prof. Ernst Hirsch tarafından hazırlanan 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu, 1952 yılında yürürlüğe girmiştir (Cebe & Suçin, 2014). 6 bölüm ve 91 maddeden oluşan 5 Aralık 1951 tarih ve 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu, 13 Aralık 1951 tarihinde 7981 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır (Resmi Gazete, 1951). Zaman zaman yapılan değişikliklerle halen yürürlükte. Bu kanuna göre; bir ürünün eser olarak kabul edilip koruma altına alınabilmesi için; “fikri bir çabanın ürünü olması, sahibinin hususiyetini taşıması, şekillenmiş olması ve kanunda sayılan eser türlerinden birine girmesi gerekmektedir”. “Kendisinin olan bir şeyi yasa çerçevesinde kullanabilme

hakkına mülkiyet, bireysel ya da kurumsal olarak sahip olunan fikirlerin bir ürün ya da eser üzerinde somutlaştırılmış biçimine fikri mülkiyet denmektedir. Mülkiyet, taşınabilir, taşınmaz ve fikri mülkiyet olmak üzere üç çeşittir. Fikri mülkiyet, insan aklıyla yaratılan buluşlar, edebi ve sanatsal çalışmalar, semboller, isimler, şekiller, ticari amaçlı tasarımlar, fikri mülkiyet hakkı ise; sınai, bilimsel, edebi ve sanatsal alanlardaki yaratıcılık üretiminden doğan yasal haklardır. Fikri mülkiyet; telif hakları ve sınai mülkiyet hakları olarak ikiye ayrılmaktadır.

Telif Hakkı

Fikir ve Sanat Eserleri Kanununa göre telif hakkı; şiir, roman, müzik, resim, fotoğraf, film gibi edebi ve güzel sanatların konusu olan eserler, bilimsel eserler, bilgisayar yazılımları gibi kategorilerde koruma sağlamaktadır. Koruma süresi, eser sahibinin yaşamı boyunca olup; ölümünden sonra 70 yılı da içermektedir. “Kanunun birinci maddesi; Bu Kanunun amacı, fikir ve sanat eserlerini meydana getiren eser sahipleri ile bu eserleri icra eden veya yorumlayan icracı sanatçıların, seslerin ilk tespitini yapan fonogram (plak) yapımcıları ile filmlerin ilk tespitini gerçekleştiren yapımcıların ve radyo televizyon kuruluşlarının ürünleri üzerindeki manevi ve mali haklarını belirlemek, korumak, bu ürünlerden yararlanma şartlarını düzenlemek, öngörülen esas ve usullere aykırı yararlanma halinde yaptırımları tespit etmektir” şeklindedir. “Eser; sahibinin hususiyetini taşıyan ve ilim ve edebiyat, musiki, güzel sanatlar veya sinema eserleri olarak sayılan her nevi fikir ve sanat mahsulleridir (5846 Fikri ve Sanat Eserleri Kanunu Madde 1/B-a-Değişik: 21/2/2001 -4630/2md)”. Eser çeşitleri denilince; ilim ve edebiyat, musiki, güzel sanatlar, sinema, işleme ve derlemeler anlaşılmaktadır. Eser sahibi, eseri yaratan kişi olup; birden fazla olabilir. Sinema eserlerinde; yönetmen, besteci, senaryo yazarı eserin sahibidir sayılmaktadır. Çizgi filmlerde animatör de eser sahibidir. 5846 Sayılı kanunda, eser sahibine ait mali ve manevi haklara yer verilmiştir.

Cebe ve Suçin’in çalışmasında;

“Mali haklar;

- a) İşleme hakkı
- b) Çoğaltma hakkı
- c) Yayma hakkı
- d) Temsil hakkı
- e) Umuma iletim hakkı
- f) Pay ve takip hakkı” şeklindedir.

“Manevi haklar;

- a) Eseri kamuya sunmak
- b) Eserin sahibi olarak tanıtılmak
- c) Eserde değişiklik yapılmasını önlemek
- d) Eserin aslına ulaşma yetkisi haklarıdır”.

Eserin sahibinin ya da mirasçılarının, mali haklarını yazılı sözleşmeyle, karşılıklı veya karşılıksız, süreli veya süresiz olarak devretmesi mümkündür. Eser sahibi ya da hak sahipleri, bazı durumlarda dava açabilir. Bir eseri, icrayı yazılı izni olmaksızın işlemek, temsil etmek, çoğaltmak, değiştirmek, dağıtmak, iletmek ve yayımlamak hukuka aykırıdır.

Eserleri işleyip çoğaltarak satışa sunmak, satmak, kiralamak, yaymak, kişisel kullanım amacı dışında elinde bulundurmak, depolamak, başkasının eserine isim vermek, kaynak göstermeden eserden alıntı yapmak ya da yetersiz, yanlış kaynak göstermek, bilgisayar programlarının çoğaltılmasını engellemek amacıyla üretilen programları etkisiz kılmaya çalışmak, Fikir ve Sanat Eserleri Kanununun 81. Maddesi ve Kanunun Ek 4. Maddesi'ne göre; eserlerin üç gün içinde içerikten çıkartılması için ihtarda bulunulur. İstem yerine getirilmez ise; Cumhuriyet Savcılığı'na başvurularak; hizmetin durdurulması talep edilir. Hak sahibi, hukuk ve ceza davası açabilir. Üç katı tazminat, üç aydan altı yıla kadar hapis cezası, para cezası ve korsan ürünlerin imhası mümkündür. Bu hakların takibi, bazı birlikler tarafından sağlanmaktadır. Müzik eseri sahipleri için; Türkiye Musiki Eseri Sahipleri Meslek Birliği (MESAM), Müzik Eserleri Sahipleri Meslek Birliği (MSG), Bağlantılı Hak Sahibi Fonogram Yapımcıları Meslek Birliği (MÜ-YAP) ve Müzik Yorumcuları Meslek Birliği (MÜYORBİR) bunlardan bazılarıdır (Cebe & Suçin, 2014).

Sonuç

Sanat, yaratıcılığın ve özgürlüğün temsilidir. Üretilen sanat eseri ve mesajı sayesinde bireylerin ve toplumların hayata bakışı, algısı, yaşam biçimi değişmekte, şekillenen kültürle toplumsallaşma sağlanmaktadır. İnsan akıl ve düşünce ürünü olan bütün eserler üzerindeki fikri haklar, insan haklarıdır. İnsan hakları, kültürel haklar altında toplanmaktadır. Kültürel haklar da sanat ile ilgili haklardır. Anayasal düzenlemede, sanat özgürlüğüne yer verilmiş; sanat eseri ve sanatçı korunmuştur. Sanat eserinin öğrenilmesi, öğretilmesi, yayılması hükümlerine de yer verilmiştir. Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu ve Telif Hakkı ile birlikte sanat üreticisinin hakları korumaya alınmıştır. Koruma amaçlı kuruluşların sayısının artırılması, sanatçının hakları konusunda toplumun bilgilendirilmesi, sanat eserinin izinsiz kullanımı, çoğaltılması, yayılması konusunda telif hakkının ve hukukun yürürlüğe gireceği bilgisinin verilmesi, eserin illegal kullanımını önleyecektir.

Kaynakça

- Anayasahukuku.net (2018). Erişim: <http://www.anayasahukuku.net/1982-anayasasinin-guncel-son-hali-online-metin/> (29.1.2022).
- Akarsu, B. (1998). *Felsefe Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: İnkılap Kitabevi.
- Atalay, E. (2004). "Sanat Özgürlüğü Temel Hakkının Hukuki Niteliği". *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 6 (1), 43-66 Erişim: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/deuhfd/issue/46856/587558> (23.1.2022).
- Atalay, E. (2011). "Sanat Özgürlüğü Temel Hakkının Kapsamı ve Diğer Temel Hak ve Özgürlüklerle İlişkisi". *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 6 (1), 43-66 Erişim: <https://docplayer.biz.tr/36493140-Sanat-ozgurlugu-temel-hakkinin-kapsami-ve-ddger-temel-hak-ve-ozgurluklerle-dldskdsd.html> (29.1.2022).
- Aybay, R. (2015). *İnsan Hakları Hukuku*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları
- Bingöl, B. (2011). "Sanat Özgürlüğü". *Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi*, 1 (2), 92-139. Erişim: https://www.academia.edu/1576843/Sanat_%C3%96zg%C3%BCr%C3%BC%C4%9F%C3%BC (29.1.2022).
- Cebe, R & Suçin, H. (2014). "Fikir ve Sanat Eserleri Kanununun Kısa Tarihi ve Eser Üreticileri Açısından Önemi". *Rast Müzikoloji Dergisi*, 2 (1), 120-127. Erişim: <https://docplayer.biz.tr/8816360-Fikir-ve-sanat-eserleri-kanununun-kisa-tarihcesi-ve-eser-ureticileri-acisindan-onemi.html> (29.1.2022).
- Cevizci, Ahmet (1999). "Felsefe Sözlüğü". İstanbul, Paradigma Yayıncılık.
- Çankı, M. N. (2021). *Büyük Felsefe Lügati* (Cilt 1). R. Alpyağıl (Ed.), İstanbul: İz Yayıncılık.
- Dikmen, M. (Ed.) (2006). *Türkçe Sözlük*. İstanbul, Karanfil Yayınları.
- Frolov, Ivan. *Felsefe Sözlüğü* (Çev. Aziz Çalışlar). İstanbul, Cem Yayınevi, 1991.
- Hançerlioğlu, O. (1980). *Felsefe Ansiklopedisi* (Cilt 6). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- İnsan & İnsan (2015). "İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi", (3), 61-65. Erişim: <https://docplayer.biz.tr/37659231-Insan-haklari-evrensel-beyannamesi.html> (29.1.2022).
- Nazıma, A. & Reşad, F. (2018). *Mükemmel Osmanlı Lügati*, Ankara, Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Resmi Gazete (1951). Erişim: <https://resmigazete.gov.tr/arsiv/7981.pdf> (29.1.2022).
- T.C. Anayasası (2011). Erişim: <https://docplayer.biz.tr/41511919-Turkiye-cumhuriyeti-anayasasi.html> (29.1.2022).
- Yumpu.com (2013). "TBMM, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi", 203-208. Erişim: <https://www.yumpu.com/tr/document/read/31967932/7n2f45/6> (30.1.2022).

Alper ŞAHİN

1984 yılı Ankara doğumluyum. Fotoğraftan önce resim ve müzikle ilgileniyordum. Sanatın her dalının geleceğe ışık tuttuğu bilincindeydim her zaman. O ışığa ne kadar katkımla olur bilmiyorum. 2017 yılında fotoğrafla uğraşan bir arkadaşımın tavsiyesi ile fotoğraf çekmeye ve bu sanatla geleceğe neyi anlatmaya çalışacağım ile ilgili kendisinden bilgiler alarak bu yola girdim. Bakış açımın sadece vizörden bakınca değil; gerçek hayatta da değiştiğini gördüm.

Bir roman veya şiir de yazabilirdim; ama fotoğrafın bir müzik kadar geniş bir kitleye hitap ettiğini katıldığım ya da seyircisi olduğum her fotoğraf sergisinde görerek, bu yolda daha sağlam adımlarla ilerlemek için eğitimler alarak fotoğraf sanatına katkıda bulunmaya devam ediyorum. Yazı da silinir, söz de uçar; ama nasıl ki nostaljik şarkılar halâ dinleniyorsa fotoğraf da anlattığıyla kalmaya devam eder, taa ki yırtılana kadar...

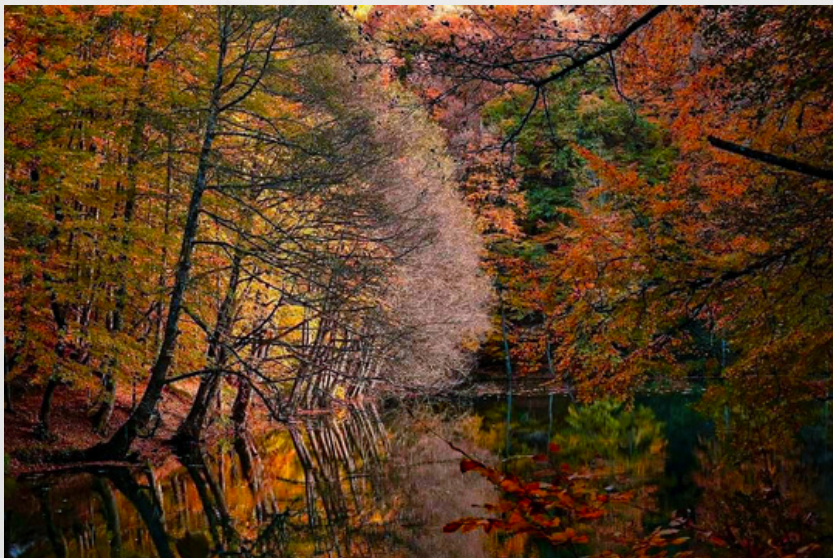
FOTOĞRAF PORTFOLYOSU

Alper ŞAHİN

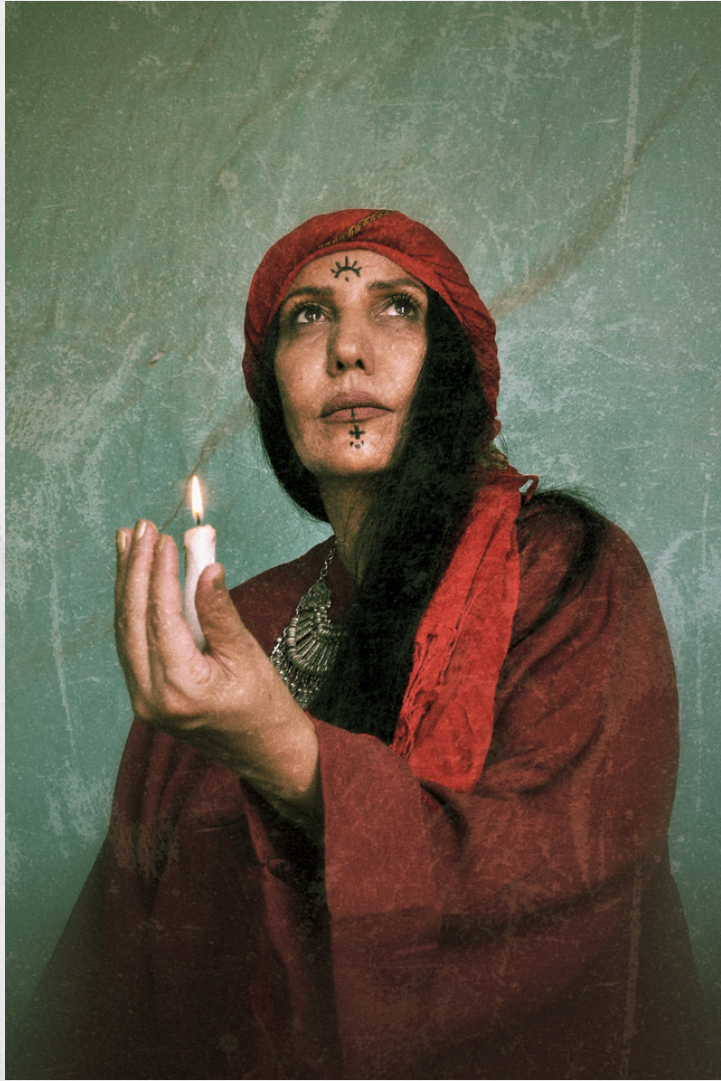

SU ALTI FOTOĞRAFLARI

Bilal HUSSAIN

Kraliçe Angel

Volitan Aslan Balığı

İmparator Kardinal

Farshad GHADIANI

Farshad Ghadiani, İran ve Türkiye’de faaliyet gösteren Sanjacq Reklam Şirketi’nin kurucusu ve sahibidir. Felsefe, tarih ve sanat alanlarında 200’den fazla illüstrasyonla bu alanlarda önemli katkılar sağlamaya çalışmıştır. Sanat ve teknolojiyi birleştirerek, çeşitli alanlarda, özellikle reklamcılık, yayıncılık ve dijital tasarımda kullanılabilir çeşitli eserler yaratmıştır.

Her zaman yaratıcılık ve kaliteye odaklanarak, müşterilerine benzersiz eserler sunmak ve illüstrasyon ve grafik tasarım sanatını geliştirmede önemli bir rol oynamak için çaba göstermiştir. Ghadiani,

- *Adobe Photoshop*
- *Adobe InDesign*
- *Adobe Illustrator*
- *CorelDRAW*
- *FreeHand*
- *Adobe Premiere programlarında uzman olup; sanatsal tasarımlar ve işler üretmektedir.*

BİR FOTOĞRAF (DİJİTAL) BİR YORUM

Yeniden Doğum

fgdigitalarts Çalışmanın adı: Yeniden doğum
Yeniden doğum, "doğum" olarak da bilinen, bir bireyin ruhunun veya özünün ölümünden sonra yeni bir vücuda aktarılmasının inancını ifade eder. Bu kavram, dünyanın birçok kültüründe ve dini olarak var olur ve çeşitli yollarla yorumlanır ve anlaşılmaktadır.
Hint felsefesinde, yeniden doğum, samsara döngüsünün bir parçasıdır, bu döngü doğumdan sonra bir bireyin aydınlanma veya moksha'ya ulaşmasına yol açar. Hinduizm, Budizm ve Jainizm'de, nihai hedef, bu döngünün sona ermesi ve bir özgürlük durumuna ulaşmaktır.
Eski Yunan felsefesinde, Plato gibi filozoflar, yeniden doğum kavramına inanırlardı. Plato, insan ruhunun ebediyete döndüğünde dünyaya dönenin, ancak daha sonra yeni bir vücutta doğum yapacağına inanırdı.

Eski Yunan felsefesinde, Plato gibi filozoflar, yeniden doğum kavramına inanırlardı. Plato, insan ruhunun ebediyete döndüğünde dünyaya dönenin, ancak daha sonra yeni bir vücutta doğum yapacağına inanırdı.
Eski Yunan felsefesinde, filozoflar, yazarlar ve sanatçılar, yeniden doğumun bir ilham verici ve ilginç konuyu düşünürken, bu konunun bir konu olarak, iyi ve kötü eylemlerinin etkisini yansıtmaktadır.

Kitaplar ve sanat, yeniden doğumun ilham verici ve ilginç bir konuyu temsil eden bir konu olarak, filozoflar, yazarlar ve sanatçılar arasında, yeniden doğumun, gelecek hayatlarında özgürlüğün ve kurtuluşun bir konu olarak, tartışmalar ve keşifler devam ediyor.
Sonunda, yeniden doğum, "doğum" kavramı, bir insanlık varlığının ve özgürlüğünün, ebediyete döndürülmesinin bir konusu olarak, birçok kültürde ve dini olarak var olur.

GÖZ ALICI SOKAK PORTRELERİ NASIL ÇEKİLİR?

II. BÖLÜM

Dr. Alireza NAVİDMOGHADDAM

Çeviri: Dr. Alireza NAVİDMOGHADDAM

Yazar: 2019, Priya Ranjan tarafından

Devam etmeden önce, Giriş bölümünde okuduklarınızı kısaca hatırlayalım. Sokak fotoğrafçılığının içe dönük biri için bile 3 temel şartla (Hazırlık, Katılım, Pratik) mümkün olduğunu öğrendiniz. İnsanları fotoğraflamak için dışa dönük bir kişiliğe gerek olmadığını, cesaretin ve doğuştan gelen manyetik bir kişiliğin şart olmadığını keşfettiniz. Yazarın çocuklukta yabancılardan korkarken nasıl dönüştüğünü ve bu dönüşümü sokak fotoğrafçılığına borçlu olduğunu gördünüz. Ayrıca, Sokak Portreciliğinin 5 maddesini (Hazırlık, Katılım, Pratik, Portreler ve İnsanlar) öğrendiniz. En önemlisi, fotoğrafların ve hikayelerin, dünyanın bir yerindeki medeniyetleri başka bir yerine bağlama sorumluluğunu taşıdığını fark ettiniz.

1.Önce anlamaya çalışın

İçeriksiz düşünceler boştur, kavramsız sezgiler kördür.

– Immanuel Kant

Sokak portre fotoğrafçılığı, herhangi bir şehre, köye, etnik gruba, kabileye veya kültüre ait yerel halkı keşfetmenin en otantik yoludur. İnsanları sokakta — oldukları gibi — gösterir. Bir sokak fotoğrafçısı olarak, bu medeniyetlerin dünyanın diğer bölgelerine ulaşmasına yardımcı olmak senin işindir.

Oradaki insanları fotoğraflamak için etkinliğe ya da mekâna git. Orada bulunmak ortamı veya havayı yakalamana yardımcı olacaksa, etkinliği kendi rahatlığına göre düzenlemeye çalışma. Orada ol ya da sıkıcı ol!

Nerede, fotoğraf çektirmeyi kolayca kabul edecek dost canlısı insanlarla karşılaşabilirsin?

Halka açık etkinlikler.

Fotoğraf 1.1: Deklanşöre bastığını fark ettiği o belirleyici an.

Chhath Puja, Kuzey Hindistan'da (çoğunlukla Bihar, Uttar Pradesh ve Jharkhand) büyük bir coşku ve bağlılıkla kutlanır. Ritüellerin nasıl yapılacağı ve bir ibadet edenin nasıl giyinmesi gerektiği hakkında bir kitap yazılabilir. Bir portre, "eylem halindeki ibadet eden" hakkında 1.000 kelimenin yerini alır.

Herhangi bir fotoğraf amaca hizmet eder mi? Hayır. İnsanların dikkat etmesi ve takdir etmesi için muhteşem bir portreye ihtiyacın var. İnsanlar iyi fotoğrafları takdir eder, bu yüzden kalitesiz ve özensiz fotoğraflar çekme. Sürekli olarak etkileyici fotoğraflar üretmek için becerilerini geliştir.

Fotoğraf 1.2: Nehir kıyısında bir Chhath ibadet edeni.

Fotoğraf 1.3: Mutlu okul kızı.

Fotoğraf, ghatta (duaların edildiği nehir kıyılarında), doğru çevre, doğru kıyafet ve doğru bayram havasıyla çekilmeli. Bu tür fotoğrafları organize edemezsin ve bu havayı stüdyoda taklit edemezsin.

Bir kişinin fotoğrafını çektirmeye izin verme olasılığı, sokakta tek başına yürürken değil, etkinliklerde daha yüksektir. Bu, sokakta tek başına yürüyen birine fotoğraf çekmek için sorabileceğin anlamına gelmez – takipte kalın, buna çok yakında değineceğim.

Şehir sokakları

Yerel halkı fotoğraflamak için sokakta yürü. Yerel halkı fark et, onlarla iletişime geç ve fotoğraflarını çek. Bir sonraki bölümde, insanlardan en iyi şekilde yararlanmak için onların davranışlarıyla nasıl başa çıkacağın konusunda sana rehberlik edeceğim.

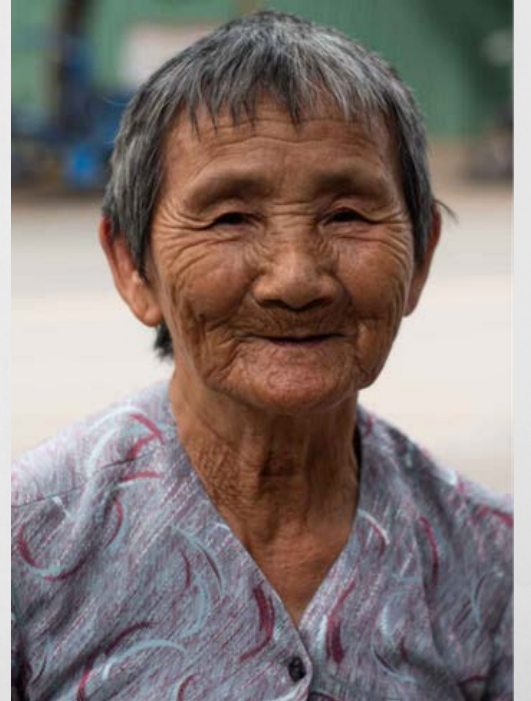
Aşağıdaki fotoğraf Vietnam sokaklarında çekildi. Ziyaret ettiğim en fotoğraf dostu ülkelerden biri burası. Yerel halk sıcakkanlı ve fotoğraflarının çekilmesine izin vermeye oldukça istekli.

Kırsal bölgeler

Tüm hayatımızı şehirlerde geçiriyoruz. Kırsal alanları görmek çok nadiren nasip oluyor. Kırsal bölgelere gitmek ve insanları doğal, gösterişsiz halleriyle fotoğraflamak için fazladan çaba göstermezsen, sokak portföyün eksik kalır.

Aşağıdaki fotoğraf Saigon'un kırsal bir bölgesinde çekildi. Yaşlı kadın, fotoğrafına baktıktan sonra son derece mutlu oldu. "Hiç bu kadar çarpıcı göründüğümü düşünmemiştim," dedi.

Her yüz benzersizdir. İfadeler büyüleyicidir — seni onları kadraja almayı bekliyorlar. Gerçek hayattaki sokak ifadeleri o kadar kendiliğindedir ki, bir giyim ürünü veya marka için yapılan sokak çekimi asla o gerçek hissi vermez. Hayat, ne daha büyük ne daha küçük, olduğu gibi olmalı. Markalar sokak modası ürünlerini göstermek için sokakları hedef alır. Ancak bunlar poz verilmiş ve ürünlerini satmak için hayattan daha büyük gösterilmiş ürün fotoğraflarıdır. Sokak hayatına yakındırlar ama gerçek sokak hayatı değildir.

Fotoğraf 1.4: "Vay... Hiç bu kadar güzel göründüğümü düşünmemiştim."

Gerçek "gerçek hayatı" yakalayın, sahnelenmiş ama gerçek görünümlü hayatı değil. Amacına ve temana bağlı olarak, kişiyi tek başına izole et veya diğer insanlarla birlikte çek. İnsanlar birbirleriyle etkileşime geçerken duygu ve ifadelerini nasıl paylaştıklarını göstermek için birden fazla kişiyi kadraja dahil et.

Hikaye gerektiriyorsa, konuyla birlikte arka planı da net bırak ya da görüntünün ekrandan veya baskıdan fırlamasını sağlamak için arka planı tamamen bulanıklaştır. Arka planı bulanıklaştırmak kamera yeteneğine bağlıdır — eğer arka plan karmaşıksa veya anlatının bir parçası değilse, tamamen kişiye odaklanmak iyi bir stratejidir.

Çoğunlukla portre çekimlerine (baş ve omuz kadrajına) odaklanıyorum. Canlı yüzler. Sayısız ifade.

Fotoğraf 1.5: "Ben bir dansçıyım. Beni sadece dans pozumda çek."

Bir dizi sokak fotoğrafıyla bir şehri, bir topluluğu ve bir uygarlığı tanımlayabilirsin. Bir sokak fotoğrafçısı olarak, bu zorluğun hakkını verme sorumluluğunu üstlenebilirsin.

Şimdi sokak fotoğrafçılığının tekniklerine derinlemesine dalalım. Amacım, bir sonraki bölümde seni etik kurallara uyan ve sokak zekâsına sahip bir sokak fotoğrafçısı haline getirmek.

2. Teknikleri araçlara tercih et

Sanat teknikten yoksunsa omurgasız, biçimsiz ve karakter sahibi olmaz.
– Ignacy Jan Paderewski

Sokaklara bir kamerayla çıkıp rastgele insanlardan poz vermelerini istemek stresli olabilir. Doğru yerde, doğru zamanda ve doğru insanlara yaklaşmak için tekniklerle donanmış ol.

Kamera, yani araç, sadece bir olanak sağlayıcıdır – asıl profesyonel bir fotoğrafçı yapacak olan tekniktir. Bir maymun bile bir kameraya sahip olabilir. Bir kameraya sahip olur olmaz teknikleri de öğrenmen gerekir.

Hindistan'ın en prestijli rekabetçi sınavına hazırlandığım dönemde (bu sınavda sadece ilk %1'lik dilim Hindistan Teknoloji Enstitüsü'ne (IIT) girebiliyordu), öğrenciler I E Irodov adlı yazarın Fizik problemleri kitabını satın alırdı. Giriş sınavını kazanma konusunda ciddi olan hemen her öğrencide bu kitap vardı. Konulara hâkim olan ve kitaptaki problemlerin çoğunu çözebilenler sınavı kazanabiliyordu. Yani önemli olan kitabı satın almak değil, fizik konularını öğrenebilmektir. Sınavları kazanmana sadece kitaplar yardım etmez, konuları uygulamak yardım eder.

Fotoğraf 2.1: Sanatçıların fotoğraflarını sahne arkasında çekmeyi seviyorum.

Bu bağlamla birlikte, devam edelim...

İyi sokak portreleri için yabancılarla iletişime geçmek seni konfor alanının dışına iter; aynı zamanda fotoğrafı çekilen kişileri de kendi konfor alanlarının dışına iter. Sana, yabancıyı nasıl rahatlatacağını, güven inşa edeceğini ve bu etkileşimi ikiniz için de nasıl sıcak hale getireceğini anlatacağım.

İlk önce, doğal (candid) portre mi yoksa poz verilmiş portre mi çekeceksin?

Sokak portreleri doğal veya sahnelenmiş olabilir. Doğal portreler, kişinin işiyle meşgul olduğu anlardan birini dondurduğu fotoğraflardır. Sahnelenmiş portreler ise kişiden fotoğraf için yönlendirmelerini takip etmesini istediğin pozlandırılmış fotoğraflardır. Ben doğal veya poz verilmiş sokak portreleri arasında bir ayrım yapmıyorum. Sana ne uyuyorsa onu çek.

Sokak portrelerimin %90'ı poz verilmiştir. Yabancılardan poz vermelerini isterim – gülümseyebilir, ciddi durabilir veya neşeli bir ruh halinde olabilir. Bunun iyi bir hikaye oluşturup oluşturumaması benim için önemli değildir. Mümkün olan tüm pozları çeker ve fotoğrafın havasına en uygun olanı seçerim.

Fotoğraf 2.2: Dezavantajlı çocuklar için açık okulda bir kız öğrenci.

Poz verilmiş sokak portrelerini iki nedenden dolayı çekiyorum:

Birincisi, kişide onu kalabalığın geri kalanından ayıran bir benzersizlik görüyorum. Bu onun ifadesi, giyinme şekli, saç stili... dikkatimi diğer insanlardan daha çok o kişiye çeken ve beni ona doğru çeken herhangi bir şey olabilir. Yaratıcı bir insan olarak, bir portre için birini seçerken kendi kriterlerini tanımlayabilirsin. İlk günlerde benim kriterim, fotoğraf için poz vermeyi kabul edecek herhangi biriydi. Şimdi benzersizlik arıyorum.

İkincisi, kişi hakkında daha fazla şey öğrenmeye ve onunla bir röportaj şeklinde iletişim kurmaya ihtiyaç duyuyorum. Bu, yeni insanlar tanımamın ve benzersiz hikayeler keşfetmemin yolunu açar. Bu hikayeleri yaymak için sorumluluk alıyorum.

Fotoğraf 2.3: Kuzeydoğu Hindistan'dan bir sanatçı, Surajkund Mela'da performans sergiliyor.

Doğal (candid portraits: Kişinin poz vermediği, kendiliğinden, olduğu gibi, doğal anını yakalayan, genellikle kişinin fotoğraf çekildiğinin farkında olmadığı veya doğal halindeyken çekilmiş fotoğraf türü) portrelerde ise kişiyi yönlendirmezsin – en iyi kareyi oluşturabilmen için kendini bir açığa yerleştirirsin. Fotoğrafi belirli bir şekilde hayal ettiysen, doğru hareketin başlamasını beklemen gerekebilir.

Doğal (candid) sokak portrelerini iki nedenden dolayı çekiyorum:

Birincisi, işiyle meşgul olan kişiyi rahatsız etmek istemem. Örneğin, bir dükkân sahibi, müşterileriyle işlem yaparken poz vermek istemeyecektir.

İkincisi, doğal bir şekilde çekilmiş bir fotoğraf iyi bir hikaye anlatma fırsatı sunar.

Her iki durumda da, ister poz verilmiş ister doğal olsun, kişi fotoğrafını çektiğimi bilir.

Birçok fotoğrafçı, kişinin fotoğraf çekilmesine itiraz edeceğini hissettiğinde doğal çekimler için 'belden çekim' tekniğini kullanır. Ben de denedim ama bana hiç işlemedi. Bu teknik, kamerayı göz hizasından uzaklaştırıp bel hizasında bir yere yerleştirerek çekim yapmaktır. İnsanları habersiz yakalar. Halka açık yerlerde insanları fotoğraflamak yasal olarak sorun teşkil etmese de, habersiz veya izin vermemiş kişileri fotoğraflamayı rahatsız edici buluyorum.

Fotoğraf 2.4: Yüz, kibrit ışığıyla aydınlatılıyor.

Sadece bir fotoğraf çekme. Eğer bir saniyenin küçük bir kısmı kadar vaktin varsa, patlama modunda çek. İfadedeki küçük bir değişiklik fotoğrafın değerini artırabilir. Kişiyle bir dakikan varsa, daha sonra düzenleme aşamasında en iyisini seçmek için farklı açılar dene. Birkaç dakikan daha varsa, fotoğrafı doğru pozlama ve netlik açısından tekrar kontrol et, düzeltmeleri yap ve tekrar çek.

İnsanların davranışlarıyla nasıl başa çıkılır? İster doğal ister poz verilmiş olsun, bu tekniği öğrenmelisin. Çoğunlukla kendi kendine öğreneceksin. Sana daha fazla farkındalık kazandırmada yardımcı olabilirim. İşte başlıyoruz...

İnsan doğası çeşitlidir. Bazı insanlar uyumlu ve rahattır, bazıları ise kırılması zor ceviz gibidir. Bu durum ailenizdeki insanlar, iş arkadaşlarınız, arkadaşlarınız ve çevrenizdekiler için geçerlidir. Aynı şekilde, sokak, fuar veya topluluk etkinlikleri gibi halka açık yerlerde karşılaştığınız yabancılar için de geçerlidir.

Bir sokak fotoğrafçısı olarak, hedeflediğin kişinin dost canlısı olup olmadığına ve onu bir portre için ikna edip edemeyeceğine karar vermek için sınırlı bir zamanın vardır.

O belirleyici an gelir ve geçer. Hızlı hareket etmelisin, yoksa eşsiz bir portreyi kaçırsın.

Bütün bunları sana fazladan baskı yüklemek için söylemiyorum. Hazırlıklı olmanı ve bu düşünceyi aklının bir köşesine yerleştirmeni istiyorum. Zihin, gerçek zamanlı olarak çok büyük miktarda bilgiyi işleme kapasitesine sahiptir. Farkındalık ve bilgiyle birlikte, seni profesyonel bir sokak portre fotoğrafçısı yapmak için zihnini ek parametrelerle donatmanı istiyorum.

Fotoğraf 2.5: Ne bıyık ama efendim!

İnsanların davranışlarıyla başa çıkmak bir deneme yanılma sürecidir. İşte hemen başarılı olman için birkaç ipucu:

1. Dürüstçe takdir et: Kişiye onunla ilgili neyi beğendiğini samimiyetle ve içtenlikle söyle. Bazen sadece bir gülümseme veya hafif bir beden dili bile, onlarla gerçekten ilgilendiğini anlamalarına yardımcı olur.
2. Profesyonel gibi davran: Bir profesyonelin beden dili yapmacıklıkla gelmez. Profesyonel bir sokak fotoğrafçısı veya foto muhabiri gibi görünüp öyle hissettirmen için arka planda çok şey vardır. Sokakta karşına ne çıkarsa çekmeye devam et – duvarları, kapıları, binaları ve nesnelere bile çekmek sana çok fazla özgüven kazandırır. Bu özgüven, sokakta bir kişiyle konuşmaya başlamadan önce bile kendini gösterir.
3. Amacını belirle: İnsanların senin için poz vermesini neden istediğin konusunda zihninde net olmalısın. Bu, şehir hayatını belgelemek, kendi portföyünü oluşturmak veya özel bir görev üzerinde çalışmak olabilir. Sorulursa, amacını kişiyle paylaş.
4. Soru ve endişeleri yanıtlamaya hazır ol: İnsanlar fotoğraf çekmemeni isteyebilir. Onları neden fotoğrafladığını sorabilirler. Fotoğrafları paylaşmanı isteyebilirler. Geçmişin hakkında soru sorabilirler. Gizlilik endişelerini dile getirebilirler. Herhangi bir anlaşmazlık durumunda sakın kal ve endişeyi dostane bir şekilde gider. Başıma birçok kez geldi; kişi bana onu fotoğraflamamamı söyledi ama sonunda kabul ettiler ve fotoğrafları kendilerine göndermemi istediler. İyi kalitede fotoğrafları gördüklerinde, onlar da bu durumdan memnuniyet duyuyor.
5. Çektiğini onlara göster: Eğer nispeten boşlarsa, çektiğin harika fotoğrafı onlara gösterebilirsin. Bu konuda harika hissettiklerini deneyimledim çünkü kendilerine hiçbir zaman, senin fotoğrafta onları yakaladığın şekilde bakmamışlardır.

6. Daha fazla zaman kazan: Daha fazla zaman harcamaya değer buluyorsan ve kişi de kabul ediyorsa, onunla daha fazla ilgilenerek vakit geçirebilirsin. İyi bir fotoğrafçı aynı zamanda iyi bir hikaye anlatıcısıdır. Bu hikayelerin toplumda yayılmasına ihtiyacın var. Tamamlayıcı bir hikayeye sahip iyi bir fotoğraf, harika bir bütün oluşturur.
7. Duruma karşı duyarlı ol: Kişi çok meşgulse, poz vermesi için onu rahatsız etme. Eğer bir cenazeyse, gülümsemesini istemek veya kişinin herhangi bir özelliğini takdir etmek iyi bir fikir değildir. İnsanlar neşeli ve şakacıysa, onlardan ciddi bir ifade takınmalarını isteme. Duruma karşı duyarlı ol. Kişi sokakta bir amaç için bulunuyor. Onları yaptıkları şeyden uzaklaştırma. Dikkatlerini fazlasıyla dağıtırsan, sorun çıkarır ve değersiz bir fotoğraf elde edersin.

Fotoğraf 2.6: Uluslararası El Sanatları Fuarı'nda bir el sanatları sanatçısı.

Yazının I. Bölümü, Görence Felsefe/Sanat Dergisi Mayıs ayı 45. sayısında (2026) yayımlanmıştır (www.imgezen.com)

Uğur ÇALIŞKAN

Sculptor & Multidisciplinary

Sanatçı, insan onurunu ve yaratıcı iradenin öngörülemez yaşam üzerindeki egemenliğini algılayıp, yaşayıp ve yaşattığı kadar sanatçıdır.

The artist is an artist as much as he perceives, lives and sustains human dignity and the dominance of creative will over unpredictable life.

- *Heykeltıraş ve resim sanatçısı Çalışkan, 1964 yılında Eskişehir'de doğdu*
- *Gazi Üniversitesi Heykel Ana Sanat Dalından mezun oldu*
- *2019-Xylography Museum 'u kurdu - Küçükköy / Ayvalık /BALIKESİR*
- *1990-2026 yılları arasında 23 kişisel sergi açtı*
- *2025 Troya Müzesi / Çanakkale*
- *2025 Nurol Sanat Galerisi / ANKARA*
- *BRHD (Birleşmiş Ressamlar ve Heykeltıraşlar Derneği) üyesidir*
- *2026 Medya Sanat Galerisi / ANKARA*

"POST ANATOLIAN "

Kısa insanlık tarihinde insanlığın varlık sorunu ile mücadelesi Anadolu'da başlamıştır. Varoluşunu güven duyabileceği mantıklı bir zemine oturtma çabası bilimi, çözümsüz kalan noktalarda ise dinsel yapıları oluşturmuş ve bu bilmecenin dengeleyici unsurları olarak bunları kullanmıştır. Bu çabaların en güzel katmanları Anadolu topraklarında yeşermiştir.

Bu bağlamda epistemik gözlüğümü asla çıkarmadan incelediğim Anadolu uygarlıkları ve oluşturdukları kültürel ve estetik yapılanmalar yanılısamlarla dolu olsa da bizlere hoş arkaik, mistik ve gizemlerle dolu masalsı bir evren sunmaktadır

Bilimin son kuramsal mantık filtresini baz alarak incelediğim bu katmanlar zaman zaman beni hayrete düşüren bulgularla şaşırtmaya devam etmektedir. Kainatın minik bir parçası olsak da totalin bir parçası olmanın rahatlığı ile total bilinci ve onun küçük ipuçlarını bulma gayreti bireysel espaslar, dehlizler oluşturma şansı ve olasılıkları sağlıyor. Eski uygarlıklarda insanlığın benzer kaygılarla elde ettiği astrolojik ve varlık mantığına dair düşünsel çıkarımların mutlaka incelenmesi gereken değerler olarak görüyorum.

Aynı varlık her bedende, zemininde elde ettiğim bulguları, unsurları ampirizm süzgecinden geçirerek arkaik dönem estetik algısı ve tekniklerine yakın sayılabilecek primitif metotlarla postanakronik kurgular ve dışavurumlar yapıyorum umarım sizlerde beğenirsiniz.

#ugurcaliskan #sculptor #sculptors #artmuseum #artworks

UĞUR ÇALIŞKAN'IN ATÖLYESİNDE

Gülseren SÖNMEZ*

Uğur'la yeni açtıkları Artura Sanat Galerisi'ndeyiz. Atölye kokusu hâlâ duvarlarda. Raflarda kil, köşede yarım kalmış bir heykel, yerde taş tozları... Ona soruyorum;

“Uğur, senin için sanat nedir?”

Gülümsüyor. Çok net cevap veriyor;

“Sanat ultra disiplindir. Çalışmaktır.”

Ankara Mustafa Kemal Lisesi'nde başlayan resim sevgisi onu Gazi Üniversitesi'ne taşımış. 1980 yılında Gazi Üniversitesi Heykel Bölümü'nden mezun olmuş. Ama mezuniyet onun için bir bitiş değil, başlangıç olmuş.

“Plastik sanatların neredeyse her alanında çalıştım,” diyor.

Tuval resmi, seramik, baskı resim, deri işleri, cam... “Sanat aşkı beni hepsini denemeye itti.”

Türkiye'nin ünlü folklor grubu “Sultanların Dansı”nın tüm deri aksesuarlarını eşi Rabia ile birlikte üretmişler. Zamanla çocukları da atölyeye katılmış.

“Çocuklar sanatın içinde büyüdü,” diyor. “Biz onlara bir şey öğretmedik aslında; sanat onların doğal ortamı oldu.”

Oğulları Yağızhan Çalışkan bugün Yeditepe Üniversitesi'nde öğretim üyesi, Marmara Üniversitesi'nde doktora çalışmalarını sürdürüyor. Kızları Alara Çalışkan ise; Hacettepe Üniversitesi Seramik ve Cam Bölümü'nde ikinci sınıf öğrencisi.

“Bilgi, düşünce ve üretim... Bizim ailede hepsi aynı kökten beslenir,” diyor Uğur.

Birlikte boya karışımları denemişler, yeni teknikler üretmişler. Atölye zamanla ev olmuş, ev atölye olmuş.

“Bir noktadan sonra biz sanatın parçası mıydık, yoksa sanat mı bizim parçamızdı ayırt edemedik,” diyor. “Hiç durmadan ürettik.”

Son 10–15 yıldır ağırlıklı olarak heykel çalışıyor.

“Ben doğayı ve bilimi epistemik gözlüğümü hiç çıkarmadan incelerim,” diyor. Anadolu uygarlıklarını, onların estetik yapılanmalarını ve kültürel kodlarını araştırmış. Arkaik dönemlerin estetik yanılımalarını çözmeye çalışmış.

*Yazar, Ressam

“Kâinatın küçücük bir parçasıyız ama aynı zamanda bütünün içindeyiz,” diyor. “Total bilincin küçük ipuçlarını arıyorum. O arayış bana bireysel dehlizler, yeni espaslar açıyor.

Babaannemin dediği gibi “insanın küçülmüş evren” olduğunu biliyor. Kendine ve evrene saygı duyuyor, onu araştırıp bulmaya çalışıyor.

Eski uygarlıkların astrolojiye, varlığa, insanın evrendeki yerine dair düşüncelerini önemsiyor.

“İnsanlık farklı zamanlarda ama benzer kaygılarla aynı soruları sormuş,” diyor. “Bu düşünsel miras mutlaka incelenmeli.”

Çalışmalarında arkaik estetiğe yakın, primitif sayılabilecek yöntemler kullanıyor.

Ama kurgusu **post anakronik**. Yani zamanı kırıyor; geçmişin estetik dilini bugünün bilinciyle yeniden inşa ediyor.

“Bulduğum unsurları ampirizm süzgecinden geçiriyorum,” diyor. “Aynı varlığın her bedende tezahür ettiğini düşünüyorum. Benim yaptığım, o ortak özü farklı formlarda görünür kılmaya çalışmak.”

Sonra heykeline bakıyor.

“Umarım izleyenler de bu arayışı hisseder” diyor.

“Bu heykeller; sürrealist, biyomekanik ve post-hümanist yaklaşımların kesişiminde konumlanan, karanlık figüratif bir anlatı sunar.”

Uğur Çalışkan’ın – Heykellerinin Yorumu (1)

Bu heykelde izleyiciyi ilk karşılayan şey **ağırlıktır**.

Fiziksel bir ağırlık değil yalnızca; tarihsel, zihinsel ve varoluşsal bir yük. Figür, bir büst formunda olmasına rağmen sıradan bir portre olmaktan çok uzaktır. Yüz, bireysel kimliğini aşarak **zamansız bir insan hâline** dönüşür.

Başın üzerinde yükselen metalik yapı, bir taçtan ziyade taşınan bir kaderi andırır. Vidalı, perçinli yüzeyler; gücün, iktidarın ve aynı zamanda zorunluluğun sembelleri gibidir. Bu taç, yüceltmez; bastırır. Figürün kapalı gözleri, dış dünyaya değil içe yönelmiş bir bilinci çağırır. Bu, teslimiyet değil; **derin bir farkındalık** hâlidir.

Yüzeydeki bakır, oksitlenmiş mavi ve koyu tonlar; zamanın, acının ve deneyimin izlerini taşır. Renk, süs için değil; **hafıza için** vardır.

Heykel adeta yaşanmışlıkla aşınmıştır. Sakal ve yüz hatları serttir ama kaba değildir; akademik form bilgisi, bilinçli deformasyonlarla dengelenmiştir.

Uğur Çalışkan burada figürü idealleştirmez. Aksine, insanı; yüküyle, sorumluluğuyla, suskunluğuyla ele alır. Bu yaklaşım, eseri **modern figüratif heykel** geleneği içine yerleştirirken, güçlü bir **ekspresyonist damar** da taşır. Geleneksel büst anlayışı, çağdaş bir ruh hâliyle kırılır.

Bu heykel, iktidarın portresi değil; **iktidarın bedelini taşıyan insanın portresidir**.

2. Bu heykel, ilk eserdeki ağırlıklı ve içe kapanık hâlin aksine, **daha açık, daha görünür** bir yüzleşme sunar. Figür, büst formunda olmasına rağmen yalnızca bir baş değildir; kaidesiyle birlikte düşünüldüğünde **anıtsal bir duruş** kazanır. Bu anıtsallık, yüceltici değil; dikkat kesilmeye zorlayan bir ciddiyet taşır.

Başın üzerinde yer alan boynuzumsu form, mitolojik çağrışımlar üretir. Ancak burada mit, doğrudan bir güç simgesi olarak değil; **insanın içindeki ikiliklerin** ifadesi olarak karşımıza çıkar. Akıl ve içgüdü, düzen ve kaos, bilinç ve karanlık... Figürün ileriye bakan gözleri, bu ikiliklerin farkında olan ama onlardan kaçmayan bir bilinci temsil eder.

Yüz anatomisi son derece kontrollüdür. Akademik sağlamlık, yüzeydeki renk geçişleri ve bilinçli aşındırmalarla çağdaş bir dile taşınır. Bakır, yeşil ve koyu mavi tonlar; zamanın ve deneyimin bedene bıraktığı izler gibidir. Renk, burada da dekoratif değil; **yaşantısal** bir öğedir. Kaidenin klasik sütun formunu anımsatması tesadüf değildir. Uğur Çalışkan, bu tercih ile geleneğe göz kırpar; fakat figürün çağdaş ruh hâli, bu geleneği sorgular. Böylece eser, klasik ile modern arasında **gerilimli; ama dengeli** bir ilişki kurar.

Bu heykel, bir tanrıyı ya da kahramanı değil; **kendi karanlığıyla yüzleşebilen insanı** anlatır. Uğur Çalışkan'ın figüratif heykel anlayışında önemli bir durak olan bu eser, modern figürasyon ile ekspresif anlatımın güçlü bileşkesidir. (3)

Bu heykel, serinin en **doğrudan ve en yüzleşmeci** işlerinden biridir. Figür, izleyiciyle göz göze gelir; kaçış yoktur. Önceki eserlerde içe dönüş ve ikilik hissi baskınken, burada **merkezde duran bir bilinç** vardır. Bu yüz, suskun ama saklanmaz.

Başın çevresini yarım daire biçiminde saran metal çubuklar, bir hale ya da güneş tacını andırır. Ancak bu kutsayıcı bir ışık değildir; daha çok **bilginin, deneyimin ve yükün yayılımıdır**. Her bir metal parça, zihinde biriken düşünceler, kararlar ve hatıralar gibi başın çevresine dizilmiştir. Merkezde yer alan küçük figür, iktidarı değil; **sorumluluğu** simgeler.

Yüz anatomisi son derece nettir. Sertlik vardır ama abartı yoktur. Gözler açık, bakış sabittir. Bu bakış, meydan okuyan değil; **hesaplaşmasını tamamlamış** bir hâlidir. Sakal ve yüz dokusu, zamanın bedende bıraktığı izleri taşır.

Yüzeydeki aşınmalar, bu figürün “yaşanmış” olduğunu hissettirir.

Renk paleti bilinçlidir: bakır, mavi ve oksit tonları bir arada durur. Bu karşıtlık, bedensel olan ile düşünsel olan arasındaki dengeyi kurar. Kaide, klasik formuyla figürü taşıırken; heykelin üst yapısı bu geleneği zorlar. Uğur Çalışkan burada geleneği reddetmez, **onu dönüştürür.**

Bu eser ne bir kraldır ne bir tanrı. Bu heykel, **bilgiyi taşıyan insanın** portresidir. Gücün değil; bilincin ağırlığını anlatır. Modern figüratif heykel geleneği içinde, güçlü bir ekspresif

Bu heykelde yüz, yalnızca bir portre değil; **iktidar, hafıza ve bilginin ağırlığını taşıyan bir beden** gibi karşımıza çıkar. Başın etrafını yarım daire biçiminde saran metal uzantılar, bir **haleyi** andırırken aynı zamanda bir **zırh** ya da **silah dizilimi** hissi uyandırır. Bu ikilik, eserin temel gerilimini kurar:

koruyan mı, tehdit eden mi?

Alın bölgesinde yer alan semboller ve merkezde yükselen figür, insan aklının tepesine yerleştirilmiş bir **otoriteyi** temsil eder. Bu figür; inanç, ideoloji ya da öğretilmiş bilgi olabilir. Sanatçı, düşüncenin özgür alanını sorgular:

Zihin gerçekten bize mi aittir, yoksa üzerine inşa edilmiş bir yapı mıdır?

Yüz ifadesi dingin ama ağırdır. Gözler izleyiciyle temas kurmaz; sanki içe dönüktür. Bu durum, **iktidarın yalnızlığı** ya da **bilgeliliğin bedeli** olarak okunabilir. Boyun ve kaide kısmındaki katmanlı yapı ise heykeli zamansızlaştırır; eser ne tamamen geçmişe ne de bugüne aittir. Malzeme dili serttir; metal, yıpranmış dokular ve koyu renk geçişleriyle insan bedeninin kırılğanlığına karşıt bir güç oluşturur. Bu karşıtlık, insan ile sistem arasındaki çatışmayı görünür kılar.

Bu heykel, doğanın içgüdüsel gücü ile insanın müdahalesi arasındaki **şiddetli çatışmayı** bedenleştirir. Farklı hayvan formlarının tek bir gövdede birleşmesi, doğal düzenin parçalanmışlığını ve zorla yeniden kurgulanışını çağırıştırır. Ortada yer alan kafatası, yaşam ile ölüm arasındaki sınırı netleştirirken; aynı zamanda merkeze alınmış bir **kurban** imgesine dönüşür. Heykelin en çarpıcı unsuru, göz hizasına yerleştirilmiş **fotoğraf makinesi lensleridir**. Bu lensler, görmenin masum bir eylem olmadığını ima eder. Bakmak burada; izlemek, kaydetmek, hatta hükmetmek anlamına gelir. Sanatçı izleyiciyi rahatsız eden bir soruyla karşı karşıya bırakır:

Kim kimi gözlüyor? Doğa mı insanı, insan mı doğayı?

Hayvan figürlerinin saldırgan duruşları, savunma ile tehdit arasındaki çizgiyi belirsizleştirir. Hepsi aynı bedene yapılmış gibidir; kaçış yoktur. Bu durum, insanın doğayı denetim altına alma çabasının sonunda kendisini de tuzağa düşürdüğünü düşündürür.

Malzemenin sertliği, kanı andıran yüzey renkleri ve mekanik parçalar, heykeli neredeyse canlı ama aynı zamanda yaralı bir organizmaya dönüştürür. Organik olan ile endüstriyel olan gerilim, eserin temel duygusunu belirler: **geri dönüşü olmayan bir dönüşüm.**

5 numaralı heykel, insanın dönüşümünü bir ilerleme olarak değil, **bedel ödenmiş bir sapma** olarak ele alır. Başın tepesinden yükselen boynuzlar; güç, doğa ve ilkel içgüdü çağrışımları taşıırken, gözlere yerleştirilmiş mekanik mercekler bu içgüdünün artık **filtrelenmiş, denetlenmiş ve yönlendirilmiş** olduğunu gösterir.

Gözlük benzeri optik araçlar yalnızca görmeyi değil, **seçerek görmeyi** temsil eder. Bu figür, dünyaya doğrudan bakamaz; bakışı araçlıdır, aracıyla sınırlıdır. Sanatçı burada şu soruyu sessizce sorar:

Gerçeği mi görüyoruz, yoksa bize izin verilen kısmını mı?

Yüzdeki yıpranmışlık, etin metalle olan çatışmasını açık eder. Organik doku bastırılmış, delinmiş ve yeniden biçimlendirilmiştir. Boynuzların kökünden çıkan metal borular, bu dönüşümün rastlantısal değil; **bilinçli ve zorlayıcı** bir süreç olduğunu düşündürür.

Heykelin atölye ortamında sergilenmiş hali, eseri daha da çıplaklaştırır. Bu figür henüz tamamlanmış bir mit değildir; hâlâ acı çeken, hâlâ dönüşen bir varlıktır. Ne insan ne hayvan ne makine ne tanrı... **ara bir formdur**. 5 numaralı heykel, izleyiciye rahatsız edici bir ayna tutar. Çünkü burada görülen şey bir canavar değil; **olası bir gelecektir**.

Ortak Seri Yorumu

Bu heykel serisi, insanın kendisiyle, doğayla ve kurduğu sistemlerle girdiği **iktidar ilişkisini** merkezine alır. Figürler ne bütünüyle insan ne hayvan ne de makinedir; her biri zorlanmış bir dönüşümün, bilinçli bir müdahalenin izlerini taşır. Organik bedenler, metal parçalar ve mekanik eklentilerle yeniden biçimlendirilmiş; doğal olan, yapay olanla çatışmaya zorlanmıştır. Seride tekrar eden **bakış** meselesi belirleyicidir. Gözler ya kapatılmış ya araçlarla donatılmış ya da yerinden edilmiştir. Görmek burada masum bir algı değil; seçen, denetleyen ve hükmeden bir eylemdir. İzleyici, bu figürlerin bakışıyla karşı karşıya gelirken aynı zamanda kendi bakma biçimini de sorgulamaya davet edilir.

Hayvan formları, boynuzlar, kafatasları ve saldırgan duruşlar; bastırılmış içgüdülerin ve ilkel gücün hâlâ bedeninin içinde varlığını sürdürdüğünü gösterir. Ancak bu güç, artık özgür değildir. Sistemler, ideolojiler ve teknolojiler tarafından **kontrol altına alınmış**, yönlendirilmiş ve dönüştürülmüştür.

Bu heykeller birer mit ya da fantezi değil; insanın bugünkü hâline ve olası geleceğine dair **karanlık birer tasvirdir**. Sanatçı, izleyiciyi konforlu bir estetik alana değil, rahatsız edici bir yüzleşmeye çağırır:

İnsan neyi dönüştürürken, aslında neyi kaybetmiştir?

2. Biyomekanik Sanat (Biomechanical Art)

Organik formlarla mekanik parçaların bilinçli biçimde kaynaştırılması bu serinin en güçlü tanımlarından biridir. Et, kemik, boynuz ve metal bir aradadır; makine bedene eklenmiş değil, bedeni **yeniden tanımlamıştır**.

Bu bağlamda eserler: H.R. Giger, Zdzisław Beksiński (ruhsal yakınlık açısından) çizgisiyle akrabadır.

3. Post-Humanizm / Post-İnsan Sanatı

Bu heykeller “insanı anlatmak” tan çok, insanın sonrası ile ilgilenir. Figürler; teknoloji, iktidar, doğa ve ideolojiyle dönüştürülmüş varlıklardır. Ne tamamen canlı ne tamamen yapaydırlar.

Akademik metinlerde çok güçlü bir yerden okuma sağlar:
beden politikaları, kontrol, gözetim, dönüşmüş kimlik

4. Neo-Gotik / Karanlık Figüratif Heykel

Estetik olarak Gotik geleneğin çağdaş bir uzantısıdır:

Kafatasları. Boynuzlar. Karanlık mitolojik çağrışımlar. Tekinsiz yüz ifadeleri

Bu, özellikle sergi mekânında izleyici üzerinde güçlü bir duygusal baskı kurar.

“Bu heykeller; sürrealist, biyomekanik ve post-hümanist yaklaşımların kesişiminde konumlanan, karanlık figüratif bir anlatı sunar.”

UGUR ÇALIŞKAN’NIN RESİMLERİ

“Katmanlı Bellek Ekspresyonizmi” ya da “Arkaik Kozmik Anlatım”

1. Resim (Semenderler ve merkezde ritüel sahne)

Burada en güçlü imge semenderler. Semender, eski inançlarda ateşte yanmadan yaşayan bir varlık olarak bilinir. Yani dönüşüm, dayanıklılık ve yeniden doğuş simgesidir.

Çevrede dönen iki semender, merkezin etrafında bir koruma çemberi oluşturuyor. Ortadaki sahnede ise neredeyse bir tören, bir kabul, bir “insanın kozmik düzene alınışı” hissi var.

Ortadaki askerlerin Hititlere ait olması, sahneyi yalnızca estetik bir kurgu olmaktan çıkarıp, tarihsel bir hafıza alanına dönüştürüyor. Bu askerler artık sadece figür değil; düzeni, disiplini, devlet aklını ve kadim bir uygarlığın “yeryüzünde var olma iradesini” temsil ediyor.

Semenderlere gelince...

Semender, birçok kültürde ateşle ilişkilidir; yanmayan, ateşin içinden geçen, hatta ateşi yöneten bir varlık olarak görülür. Senin resminde semenderlerin askerleri koruması çok güçlü bir sembol:

Bu, sanki şunu söylüyor:

Askerleri koruyan şey sadece fiziksel güç değil, **ateşten gelen bir ruh, bir öz, bir dirençtir.**

Burada iki katman var:

- **Dış katman:** Hitit askerleri → düzen, güç, tarih
- **İç katman:** Semenderler → dönüşüm, korunma, ölümsüzlük

Semenderler, askerleri çepeçevre sararak onları sadece korumuyor, aynı zamanda onları başka bir düzleme taşıyor gibi. Sanki o askerler artık sıradan insanlar değil; ateşle sınanmış, zamanın içinden geçirilmiş varlıklar.

Bir de kompozisyon açısından bakarsak:

Ortadaki askerlerin konumu genellikle “merkez bilinç”tir. Etraflarındaki semender hareketi ise döngüseldir.

Bu da şu hissi verir:

Zaman akıyor, Uygarlıklar değişiyor, ama öz (ateş / ruh / bilinç) korunuyor

Bu sahne bana aynı zamanda Anadolu'nun katmanlı yapısını hatırlatıyor. Anadolu'da hiçbir şey tamamen kaybolmaz; dönüşür, başka bir biçimde yaşamaya devam eder. Senin resminde de Hititler yok olmamış—**semenderlerin korumasında, başka bir gerçeklikte yaşamayı sürdürüyorlar.**

Son olarak çok önemli bir his daha var: Bu bir savaş sahnesi değil. Bu bir **korunma ritüeli**. Sanki semenderler: “Bu hafıza kaybolmayacak” diyor.

Alt sıradaki tekrar eden figürler → insanın çoğalması değil, aynı kaderi paylaşması.

Üstteki figürler → ruhsal ya da ilahi katman.

Bu resim bana şunu söylüyor:

İnsan, doğanın ve evrenin döngüsüne alınır; yanar, dönüşür ama yok olmaz.

2. Resim (El, kubbe ve mücadele sahnesi)

Ortadaki büyük el çok güçlü. Bu, sadece bir el değil; koruyan, yönlendiren, kaderi tutan bir güç.

Üstteki yarım kubbe → gökyüzü ya da bilinç.

El → insan ile gök arasında bir köprü.

Altta ise çok sert bir sahne var: boğuşma, mücadele, hatta biraz trajedi.

Bu karşıtlık çok önemli:

Üstte düzen – altta kaos.

Sanki diyorsun ki:

İnsan, yukarıdan gelen bir düzenin parçasıdır ama yeryüzünde bunu acıyla yaşar.

3. Resim (Gemi, savaş arabası ve tarihsel katman)

Bu resim daha “tarihsel bilinç” taşıyor. Ortadaki gemi → yolculuk

Alt sahnede savaş arabası → güç, iktidar, mücadele. Yine Hititlerden bir sahne

Üstteki iki başlı idol → dualite: doğu-batı, ruh-madde, geçmiş-gelecek.

Bu resimde zaman ve mekân üst üste binmiş:

Deniz yolculuğu, savaş, simgeler... hepsi aynı anda var.

Bu da şunu düşündürüyor:

İnsanlık tarihi tek bir çizgi değil, üst üste yazılmış katmanlar.

Senin bu üç çalışmada çok net bir dil oluşmuş:

- Kabartma gibi çalışan yüzey (resim + heykel arası)
- Mitolojik ve tarihsel semboller
- Döngü, yolculuk ve mücadele teması
- Yukarı (ruh) – aşağı (madde) karşıtlığı
- Zamanın katmanlaşması

Bu dil klasik bir akıma tam oturmuyor ama en yakın olarak:

dışavurumculuk + sembolizm + arkaik (ilkel) sanat estetiği diyebilirim.

Ama bence senin işlerinin adı daha özgün olmalı.

Şöyle bir isim çok yakışır:

“Katmanlı Bellek Ekspresyonizmi” ya da “Arkaik Kozmik Anlatım”

Bu anlatımı güçlü çalışmalarını için Uğur Çalışkanı kutluyorum. Her zaman yolu açık olsun diyorum.

Mart 2026

Halil SARIİŞİK

F A S
GEZİ FOTOĞRAFLARI
I. B Ö L Ü M

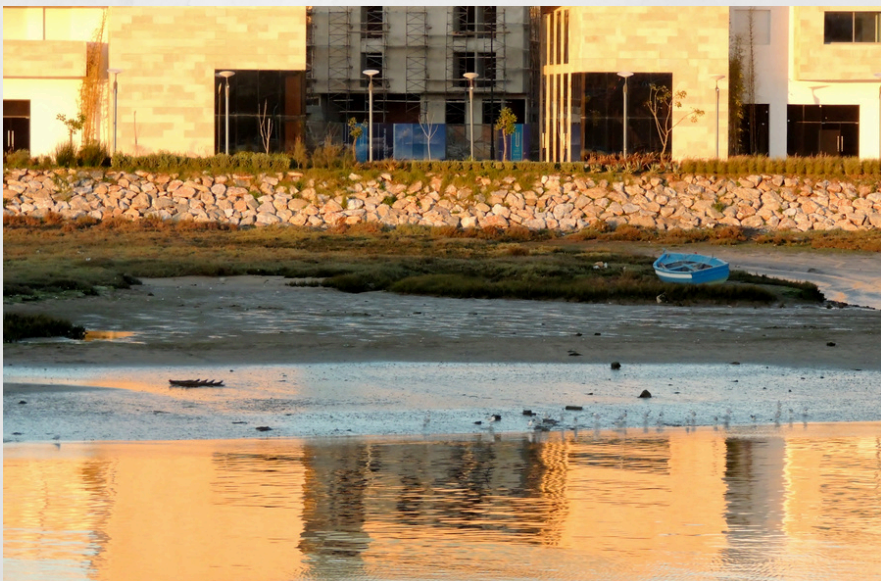

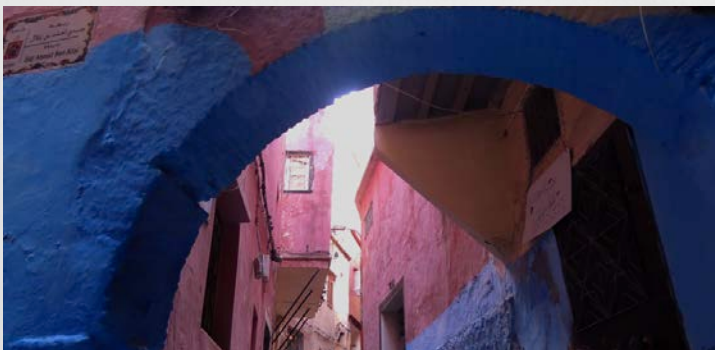

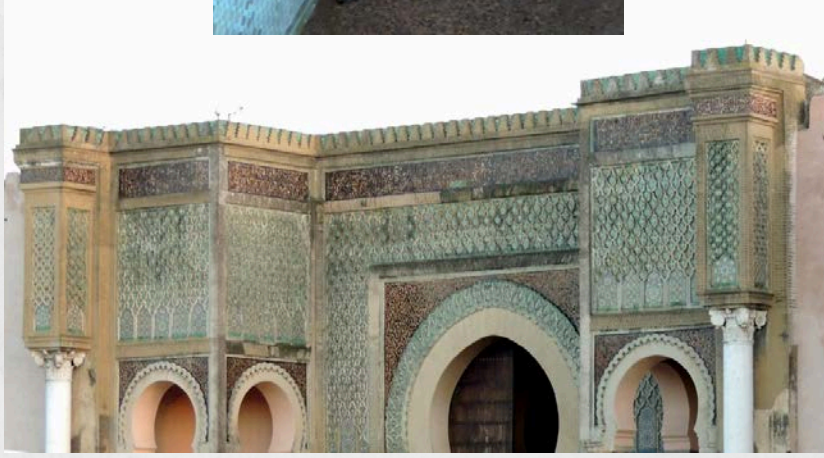

Devam edecek...

Dr. Ecz. Yelda AKILLIGÖZ*

SAHNEDEN ALIMLAYICIYA ‘‘İZAFİYET’’

*Tiyatro bir zevk, bir asalet işidir.
Nikolay Vasilyeviç Gogol*

Yüce bir dahi mi iyi bir baba mı?

Alman fizikçi ve bilim adamı, Nobel Fizik Ödülü’ne sahip, dâhilerin tanımlanmasına örnek teşkil eden Albert Einstein (1879-1955)’ı elbette bütün dünya tanıyor. Özel İzafiyet (Görelilik) Teorisini ifade ettiği ve büyük öneme sahip $E=mc^2$ denklemi ile madde ve enerjinin birbirine dönüşebildiğini kanıtlayan ve bu teoriye göre; zaman ve mekanın mutlak olmadığını, izleyenin konumuna ve hızına göre değişebildiğini ortaya koyan ilk fizikçi Einstein. Özel Görelilik ve Kütle-Enerji Eşitliği dışında Genel Görelilik, Fotoelektrik Etki, Brown Hareketi ve İstatistiksel Fizik, Bose-Einstein İstatistiği, Kuantum Fiziği ve Belirsizlik İlkesi konularında da önemli çalışmalar yapmıştır. Karikatüre edilmesinde en çok dağınık saçları, ilginç mimik hareketi ve dil çıkarma pozu kullanılmıştır. Fotoğrafçı Arthur Sasse’nin gülümseterek fotoğrafını çekmeye çalıştığı Einstein’ın çok kere gülümseme sonrası final pozu olmuştur dil çıkarma sahnesi.

Ankara Devlet Tiyatrosu’nda sahnelenen, Einstein’ın izafiyet teorisinden özel hayatının gizemlerine sürüklenen bir röportajın ters köşelerinin vurgulandığı, ödüllü ‘‘İzafiyet’’ (Relativity) adlı oyunu izleme fırsatı buldum. Görecelik kuramı, hayatının derinliklerine sızdı ve kuramın özü, yaşama dair kavramlarda yer buldu. Einstein ile röportaj yapmak isteyen ve bu amaçla gazeteci olarak kendini Margaret ismiyle tanıtan öz kızı Lieserl’in, babasını bilim araştırmaları ile özel hayatı arasında gidip gelmesine sebep sorgulamaları ve her diyalogda felsefi sorunsala sebep pek çok yorumun izleyicide uyandırdığı sorularla yaptırdığı zihin egzersizi çok başarılıydı. Zira Einstein, mutluluğu insanlarda değil; amaçlarda arayan bir bilim adamıydı, eş ve baba olarak başarısız olmuştu. Evlilik onun için; geçici bir kazadan kalıcı şeyler elde etmeye çalışılan beyhude bir çaba idi. Aile babında yaptığı hatalar ile sunduğu fizik teoriler arasında paralellikler vardı. Keza kaos, her ikisinde de aynıydı. Margaret, bu büyük dehanın çocuğunu, nasıl terk ettiğini, evlat olarak neden feda ettiğini öğrenmek istiyordu.

Dahilik ile insani bağlar arasındaki ilişkilere gönderme yapan Einstein ve Margaret arasındaki replikler de dikkat çekiciydi;

- Tüm insanlığı sevmek, bir insanı sevmekten daha kolaydır.
- Fayda, erdemin üstündedir.
- Her dehanın içinde uslanmamış bir çocuk vardır. Belki de mesele, merak etmeyi bırakmamaktır.
- Müzik gibi düşünürüm. Cevapları bulamadığımda çalarım ve cevaplar gelir.
- Evren bir bilmececi ibarettir; ama en büyük bilmece insanın kendi içindeki zamandır.
- Bir insanı insan yapan şey topluma sunduğu büyük başarılar mıdır yoksa en yakınlarına verdiği değer midir?
- Dünyayı kurtarmaya çalışan bir adamın, kendi kızını terk etmesindeki izafiyet nedir?
- Benim özel bir yeteneğim yok. Yalnızca tutkulu bir meraklıyım.
- Yerçekimi bizi galaksimizin merkezine bağlar, izafiyet zamanın dokusunu bükerek evreni şekillendirir, kuantum ise tüm bu sonsuzluğun temelinde belirsizliği barındırır.
- Oyun aynı DNA'yı taşıyan iki insanın farklı düşünebileceğini, hayata farklı bakabileceğini düşündürüyor.
- İyi bir eş, baba veya aile reisi olmak mı? Yoksa tarihin akışını değiştirebilen biri olmak adına bütün bunlardan vazgeçmek mi daha önemli?
- Her şey izafiydi, hiçbir şey mutlak değildi. Öyleyse yapılacak en iyi şeyi en iyi bilen kişi en yüksek ihtimalle kim olabilirdi?
- Tesadüfler, tanrının imzasını gizlediği mucizelerdir.

Alımlayıcı, oyun bitimine kadar felsefi yönü son derece zengin olan kavramların ne ifade ettiğini sorguluyor. Hayatta amacımız bilim mi aile mi? Zaman kim için önemli? Ailenin sevgisinden çalınan zaman mı bilim adamının çalınan zamanı mı dikkate değer? Bencillik bunun neresinde? Kim haklı? Karşımızdakini nereye kadar eleştirebiliriz? Eleştirdiğimiz konuda haklılığımız kesin mi? Gelecek öyle bir an ters köşe yapar mı? İyi insan olmak, Einstein olmaktan zor mu? Hem aile hem de bilimi bir araya getirebilen yüce insan mıdır?

Bu kadar ünlü ve bilim tarihine altın harflerle ismini yazdıran bir dâhinin pozitif manada zihin kargaşası ve insan olarak toplum içi ve bireylerle ilişkilerinde olan çalkantıların olduğu, bilimsel araştırma sürecinin özel ilişkilere yansıdığı ya da zaman yetersizliği ve yoğun çalışmalar nedeniyle belki aile bireylerine ilgide azalma söz konusu olduğu/olabileceği düşünülebilir. Nitekim oyun boyunca bunu düşündüm ve finalin bu yönde olacağını, negatif bir sonla biteceğini öngördüm. Margaret'in ilk eşi Mileva Mariç'ten olan kızı Lieserl olduğunun ortaya çıkmasını takiben; finalde tren istasyonunda yan yana oturan Einstein ve Lieserl, oyun boyunca zihin egzersizi yaptığımız tüm soruları cevaplarken; her ne kadar tam anlamıyla bilgi sahibi olamasak da senaryo içeriği açısından bize yansıtılan kısmıyla Einstein'ın, yoğun çalışmaları esnasında bilim uğruna özel ilişkilerine eğilmediği düşünüldüğünde; son sahnede özür mahiyetine kızına uzattığı bir demet çiçek, kızının yüzünü aydınlatan gülümseme ve babasına anlamlı bakış o ana kadar yaşanan tüm olumsuzlukları bertaraf etmeye yetti diye düşünüyorum. Oyun boyunca hatalarla, pişmanlıklarla, sorgulamalarla geçen çalkantılı bir hayatı takiben yapılan heyecan dolu röportaj, baba-kızın sükuneti, derinden hissedilen mutlulukları, bir savaşın sessiz galiplerini betimlemekle son buldu. "Bilimsel bir dehanın, iyi insan ya da iyi baba olabileceği garanti değil."

Yazan: Mark St. Germain
Çeviren ve Yöneten: Buğra Koçtepe

OYUNCULAR

Lieserl / Margaret: Pınar Gün Topçu
Bayan Dukas: Buket İnger
Albert Einstein: Buğra Koçtepe

Kondüktör Sesi: Nilsu Akman
Dekor Tasarımı: Bekir Beğen
Kostüm Tasarımı: Berna Yavuz
Işık Tasarımı: Mehmet Mertal
Müzik: Can Atilla

Yönetmen Yardımcısı: Seda Oksal Elsaïd
Asistan: Nilsu Akman

Sahne Amiri: Emine Başaran Özkan

Kondüvit: Sinem Dönmez

Işık Kumanda: Seyhun Özen

Suflöz: Filiz Yılmaz

Dekor Sorumlusu: Erhan Gebitekin

Aksesuar Sorumlusu: Serkan Ilıcakaya

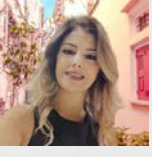
Kadın Terzi: Leman Ünver

Erkek Terzi: Hakan Açıkgöz

Perukacı: Ahmet Ermiş

Makyöz: Zekiye Yetginbal

BAKIŞ AÇISI

SÖYLEMDE YENİLİKÇİ, EYLEMDE GELENEKÇİ: DEĞİŞİMİN VE SÜREKLİLİĞİN GERİLİMİ

Ecz. Evren CEBE

Modern dünyanın en dikkat çekici çelişkilerinden biri, yenilikçiliğin neredeyse evrensel bir değer olarak kabul edilmesine rağmen; toplumsal pratiklerin büyük ölçüde geleneksel kalıplar içerisinde sürdürülmesidir. Siyasetten ekonomiye, aile yapısından kurumsal kültüre kadar birçok alanda insanlar değişimin gerekliliği konusunda fikir birliği içindeymiş gibi görünür. Ancak iş değişimi hayata geçirmeye geldiğinde aynı insanlar çoğu zaman alışkanlıkların, aidiyetlerin ve yerleşik düzenlerin sınırlarına geri çekilir. Böylece söylemde yenilikçi, eylemde ise gelenekçi bir toplumsal karakter ortaya çıkar.

Bu durum yalnızca bireylerin tutarsızlığıyla açıklanabilecek bir mesele değildir. İnsan toplulukları, varlıklarını sürdürebilmek için hem değişime hem de sürekliliğe ihtiyaç duyar. Değişim olmadan gelişim mümkün değildir, süreklilik olmadan ise; toplumsal hafıza ve ortak aidiyet duygusu korunamaz. Asıl mesele, bu iki unsurun birbirini dışlayan kutuplar olarak görülmesidir.

Tarihsel süreç incelendiğinde insanlığın ilerleyişi büyük ölçüde yenilikçi düşüncelerin ürünü olarak görünür. Bilimsel devrimler, teknolojik atılımlar, siyasal dönüşümler ve toplumsal reformlar mevcut düzeni sorgulayan bireylerin ve toplulukların cesaretleri sayesinde gerçekleşmiştir. Bununla birlikte tarih, yalnızca ilerlemenin değil; ilerleme adına yapılan hataların da tarihidir. Bu nedenle yenilikçiliği koşulsuz bir erdem olarak görmek ne kadar yanlışsa, gelenekçiliği gelişimin önündeki mutlak engel olarak değerlendirmek de o kadar eksik bir yaklaşımdır.

Çünkü gelenek yalnızca geçmişe ait alışkanlıkların toplamı değildir. Gelenek aynı zamanda bir toplumun hafızasıdır. İnsanların birbirlerine nasıl güveneceğini, nasıl dayanışma kuracağını ve ortak anlam dünyalarını nasıl inşa edeceğini belirleyen görünmez bağların önemli bir kısmı gelenekler aracılığıyla aktarılır. Bu nedenle köklerinden tamamen kopmuş bir yenilikçilik, kısa süre içerisinde yönünü kaybetme riski taşır.

Buna karşılık gelenek de durağan bir yapı değildir. Çoğu zaman değişimin karşısında konumlandırılrsa da tarih bize geleneklerin de sürekli dönüştüğünü gösterir. Bugün “kadim” kabul edilen birçok uygulama ve değer, kendi dönemlerinde birer yenilik olarak ortaya çıkmıştır. Gelenek aslında donmuş bir geçmiş değil, zamanın süzgecinden geçerek bugüne ulaşmış bir birikimdir. Sorun, bu birikimin eleştiriye kapatıldığı ve mutlaklaştırıldığı noktada başlar.

Toplumların karşı karşıya kaldığı temel açmazlardan biri de burada ortaya çıkar. Bir yanda geçmişin bütün cevapları içerdiğine inanan muhafazakâr bir tutum, diğer yanda geçmişin tümünden terk edilmesi gerektiğini savunan radikal bir yenilikçilik vardır. Her iki yaklaşım da insanlığın gerçek deneyimiyle çelişir. Çünkü insanlık tarihi ne yalnızca koruyarak ne de yalnızca yıkarak ilerlemiştir. Asıl ilerleme, korunması gerekenle değiştirilmesi gereken arasındaki ayrımı yapabilme becerisinde ortaya çıkar.

Ne var ki bu ayrımı yapmak kolay değildir. İnsan psikolojisi belirsizlikten hoşlanmaz. Yeni olanın getireceği riskler çoğu zaman eski olanın sorunlarından daha büyük görünür. Bu nedenle toplumlar sık sık alışkanlıklarını korumayı tercih eder. Özellikle uzun süre aynı sistem içerisinde yaşamış bireylerde “böyle gelmiş, böyle gider” anlayışı güçlü bir direnç üretir. Bu direnç bazen deneyim olarak sunulur, bazen akılcılık olarak, bazen de ahlaki bir zorunluluk gibi ifade edilir. Oysa birçok durumda mesele, bilinmeyene duyulan doğal kaygıdan ibarettir.

Benzer şekilde yenilikçi hareketlerin de kendi paradoksları vardır. Değişim talebiyle ortaya çıkan birçok hareket zaman içerisinde kendi dogmalarını üretir. Başlangıçta özgürleştirici olan fikirler kurumsallaştıkça katılaşır; sorgulayanlar zamanla sorgulanamaz hâle gelir. Böylece dünün yenilikçileri, bugünün gelenekçilerine dönüşür. Tarih boyunca yaşanan sayısız siyasal ve toplumsal dönüşüm bu döngünün örnekleriyle doludur.

Belki de bu nedenle asıl mesele yenilik ya da gelenek arasında tercih yapmak değildir. Asıl mesele, her ikisini de sürekli sorgulanabilir ve geliştirilebilir alanlar olarak görebilmektir. Bir toplumun sağlıklı işleyebilmesi için geçmişten gelen değerlerin korunması kadar, yeni kuşakların farklı düşünme hakkının da güvence altına alınması gerekir. Gelenek eleştirilebildiği ölçüde canlı kalır; yenilik ise geçmişle bağ kurabildiği ölçüde kalıcı olur.

Günümüzde bu dengeyi kurmayı zorlaştıran bir başka unsur da teknolojik dönüşümün hızıdır. İnsanlık tarihinde hiçbir kuşak, bugünkü kadar hızlı değişen bir dünyada yaşamamıştır. Teknoloji yalnızca üretim biçimlerini değil, düşünme biçimlerimizi de dönüştürüyor. Bu nedenle kuşaklar arasındaki mesafe artık yalnızca yaş farkıyla açıklanamıyor. Aynı toplum içerisinde yaşayan insanlar bile farklı zamanların insanları gibi davranabiliyor. Böyle bir ortamda gençleri duyarsızlıkla, yaşlıları ise gericilikle suçlamak kolay; fakat yetersizdir. Çünkü her iki taraf da çoğu zaman aynı kaygının farklı ifadelerini taşır: Belirsizlik korkusu.

Toplumsal ilerlemenin önündeki en büyük engellerden biri, bireyin sorumluluğunu sürekli başka aktörlere devretmesidir. Devletlerin, kurumların, liderlerin ya da toplumsal hareketlerin değişimi gerçekleştirilmesini beklemek yaygın bir eğilimdir. Oysa tarihsel dönüşümlerin önemli bir kısmı bireysel tutumların birikimiyle ortaya çıkmıştır. Toplumun geleceği üzerine konuşurken sorulması gereken ilk soru, başkalarının ne yaptığı değil; kişinin kendisinin ne yaptığıdır.

Belki de bugün ihtiyaç duyduğumuz şey yeni bir ideolojiden çok yeni bir zihinsel olgunluktur. Geçmiş bütünüyle reddetmeyen; fakat onu dokunulmaz da ilan etmeyen, yeniliği kutsamayan, fakat ondan korkmayan bir olgunluk. Çünkü insanlık ne tamamen geleneğin içinde yaşayabilir ne de bütünüyle yeniliğin peşinden koşabilir. Yaşam, bu iki güç arasındaki yaratıcı gerilim sayesinde ilerler.

Sonuç olarak, toplumların geleceğini belirleyecek olan şey yalnızca ne kadar yenilikçi oldukları değildir. Aynı zamanda neyi koruyacaklarını ve neden koruyacaklarını bilip bilmedikleridir. Gerçek ilerleme, geçmişle gelecek arasında kurulan bu hassas dengede saklıdır. İnsanlığın asırlardır sürdürdüğü arayış da belki tam olarak budur: Değişirken kendisi olarak kalabilmek.

Bu arayışın kesin bir cevabı yoktur. Ancak sorulmaya devam edildiği sürece umut vardır. Çünkü umut, insanın hem geçmişinden öğrenebilme hem de geleceğini yeniden kurabilme kapasitesinin en güçlü göstergesidir.

A Y A K K A B I H İ Y E R A R Ş İ S İ

Fazilet KIRTAY

Ayakkabı hiyerarşisine ilk isyan bağcıkları bağlamamaktır. En zor öğrenilen el beceresi ayakkabıların bağcıklarını düğümlemektir. Bağcıkla bağlanma fikri, bilinçaltı mı ayağa kalkar yoksa düğüm atmanın büyü dünyasına bir adım kaymak olduğu korkusu mu akla düşer bilinmez. Zordur o düğümü atmak. Kimi tek bağlamayla bitirir işini, kimi kelebek deseni yaparak estetik katar, kimi inadına farklı renk iplikler takar ayakkabılarına. Bir de ipini bileğine dolayıp bağlayanlar var ki; hangi ruh durumuna tekâmül eder bilinmez aykırılığı.

Doğmadan biçilen zıbınların yanına koyulan ilk patiklerin umudu gibisi yoktur. Bebe ayakkabılarının az malzemesine karşın pahasının çok olması umuttandır belki.

Oğlumun özel ayakkabısının ökçesine eklenen kemiğinin eksikliğinin tamamlanması umudu gibi bir umut.

Maraton koşucusunun ayağına giydiği özel ayakkabısının onu şampiyonluğa koşturacağı umudu gibi.

Askerin ayağına potinini geçirdiğinde kendini vatanın neferi gibi hissettiren umudu gibi.

İlk kez giydiği topuklu ayakkabısının yolda yürürken çıkardığı sesle gurur duyan genç kızın umudu gibi.

Abisinin ayakkabısını giyen çocuğun vitrindeki yeni pabuca bakışının umudu gibi.

Çarıkla, bale pabucu arasında bir umut cetveli.

Sen hangi ayakkabı çizgisine kadar ölçülebilirsin? Bu cetvelde kendine yer aramak kolay, şöyle bir bak ayakkabılarına. Topuklularım ayakkabı kutusunda sürgünde çizgi spor ayakkabıların da bende.

Bayramlarda baş ucundaki pırıl pırıl ayakkabılarına bakmaktan uyuyamayan memur çocuğunun umuduna karşılık müdürün çocuğunun yurt dışından gelen ayakkabısının rengini beğenmeyince verilen akraba çocuğunun umudu cetvelde hangi çizgide.

Vitrinde gördüğü pelüş terliği eşine alıp minderine oturup onu evde yürürken hayal eden işçinin umut terliği; bilmem kaçınıc elbisesine uysun diye ayakkabı seçen huysuz kadının ökçeleri tamirli genç tezgâhtarının umut sitelottosu; yaş aldıkça kemiklerinin isyanına karşılık ortopedik ayakkabıyı ayağına geçiren annemin yüksek ökçeli dolgulu ayakkabısını kızının giymesi umudunun sahte croslarla gezmeye evrilmesidir ayakkabı hiyerarşisi.

İ L H A M P E R İ L E R İ

Serenad ALTAN

Biz yazarların sabırla bekleyip durduğu ve genellikle en beklenmedik zamanda paldır küldür geliverendir ilham. Bazen çok beklesek de gelmez. Bu bekleme süresi günler, aylar ve hatta yıllar alabilir. Kendimden örnek verecek olursam, ilham geldiği günümde hiç ara vermeden saatlerce yazabilirim, ilham perilerimin yanıma uğramakta nazlandığı günlerde ise tek kelime yazamayabilirim. Gerçekten de yazma ilhamı istediği gibi gelir ve gider.

Ancak yazmak eylemini salt ilham gelmesine bağlamayıp, bunu kariyer bazında ele almayı düşünüyorsanız, ya da sadece “yazabilmek için beklemek” istemiyorsanız, o zaman kendinizi yazma ilhamının size gelmesini sağlayacak yetenekle donatmanız gerekir. Bunu nasıl başarabiliriz? Hem kendim, hem de yazı yazmayı ciddiye alanlar için araştırdım ve bazı ünlü yazarların yazı ilhamlarını bulmak için neler yaptıklarına bir göz atmanın faydalı olacağını düşünerek birkaç başlık altında öneriler sıraladım. Gelin hep birlikte bakalım:

1-Nefret ettiğiniz çalışmalarını okuyarak başlayabilirsiniz. Sonuçta aşk ve nefret aynı madalyonun iki yüzüdür. Amerikalı şair Richard Siken, nefret ettiği çalışmalarını okumanın kendisini tuhaf bir şekilde yazmaya başlamaya motive ettiğini belirtiyor bir makalesinde. Hoşlanmadığımız bir şeyi okuduğunuzda, bu sizde ters çağrışım uyandırır ve sevdiğiniz bir şeyi yazmak için heyecanlandırabilir. Okudukça, çalışmanızda nasıl iyileştirmeler yapacağımızı ya da bu çalışmaya kendi yönünüzü nasıl katacağımızı hayal etmeye başlarsınız (Ya da belki okuduğunuz eserden dolayı o kadar sinirlenirsiniz ki durursunuz, çok daha iyi bir şey yazmaya kararlı olursunuz!).

2-Çocukluğunuzun saflığıyla edindiğiniz bir çok deneyim, size yazmak için değerli birer ilham kaynağı olabilir. Hatta çocukluk deneyimlerinizin her birinin içerisinden onlarca küçük yaratım kaynakçası bulabilirsiniz. Zira bir çocuğun hayal dünyası sonsuzdur ve dünyaya bir çocuğun gözünden bakmanın büyüülü yönü de hikâyenize ayrı bir merak duygusu katabilir.

3-Hayatınızdaki olağan bir durumdan yola çıkarak (işe gitmek, başıboş bir kediye sevmek, kahvenizi yudumlamak, mahalledeki dükkândan bir şeyler almak gibi...), bu durumlara biraz yaratıcı bir dokunuş katmanın yollarını düşünebilir ve bunun sizi ilham yönünden nasıl bir bolluk içine taşıyabileceğini görebilirsiniz. Günlük yaşantımız ve rutinlerimiz içinden iki-üç saatlik mizah gösterileri üretenleri hatırlayınız. O kadar çok malzeme ve yaratım aracı var ki; bunu yazıya döküp biraz da kendi duygu ve düşüncelerimizi katsak ortaya kimbilir ne özgün yazılar çıkacaktır.

4-Yazar Judy Blume, insanları izlemekten ve onların hayatlarını hayal etmekten hoşlandığını paylaşıyor bir yazısında. İlk başta garip gelebilir ama yanınızdan geçen insanları izlerken boşlukları doldurmak, yaratıcılığınıza ihtiyaç duyduğu küçük heyecanı verebilir! Bir daha ki sefere bir parkta ya da kafede oturup gelip geçen insanları izlemeyi deneyin. Kim olduklarını, nereye gittiklerini, boş zamanlarında ne yapmaktan hoşlandıklarını bulmaya çalışın ve onlara dair bir bakışınıza dayanarak bütün bir arka plan hikâyesi yaratın! Sadece bir not defteri taşıyın veya telefonunuza bir yazma uygulaması indirin ve yolda yoldan geçenler hakkında hikâyeler yazın.

5-Fotoğraflardan ilham alabilirsiniz. Fotoğraf an'ı yakalar ve sabitler. O sabitlenmiş an'dan yola çıkarak kocaman bir hikaye örüntüsü yaratabilirsiniz. Masada duran bir sürahi ve yanında bir kaç meyve bulanan bir masa fotoğrafından yola çıkarak, bir çiftçi ailesine dair hikaye yaratmak gibi...

6-Bir müzeyi veya sanat galerisini ziyaret ediniz. Özellikle müzeler ve sanat galerileri, eserleri incelerken duygu ve duyularımıza temas eden, içerisinde vakit geçirirken ilham bulmak için harika yerlerdir. Çünkü bu yerler mola vermek ve ilham veren çalışmalara bakmak için sakinleştirici alanlardır. Farklı dönemlere ve kültürlere ait tabloları, heykelleri ve diğer sanat türlerini tek bir yerde görebilirsiniz. Bu ilham almanın ve sanatsal ufkunuzu genişletmenin harika bir yolu olabilir.

Yazı yazmak, duygusal, düşünsel ve zihinsel sağaltımın en etkili yollarından biridir. Etkili olduğu kadar özgürdür yazmak. Yazarın kim olduğunu, hangi duyguyla kelimeleri kaleme döktüğünü bilmek zorunda olmazsınız bile bazen. Okuduklarınız sizi öylesine sınımsız kavrar ve alır başka diyarlara, bambaşka yaratımlara ve duygulara götürür ki; o yazı artık size ait olmuş olur. Yazmak sihirlidir. Kalem de bu sihirin değneğidir. İlham perileriniz bol olsun.

Sevgiyle,

5 Eylül 2024

BİR KİTAP BİR YORUM

ROMAIN GARY - KADININ IŞIĞI ÜZERİNE NOTLAR

Uzm. Yüksel DEMİR*

Bazı insanlar dünyayı düzeltmez. Ama dünyaya katlanmamızı sağlar.

Romain Gary bu romanda büyük laflar etmez. Kahramanlarını da büyütmez. Her şey biraz yorgun, biraz eksiktir. Erkek karakter hayattan çok şey beklemiş ve beklediğini bulamamış gibidir. Dünyayı tanır. Kötülüğünü, hoyratlığını, umursamazlığını. Artık şaşırmaz. Asıl yorgunluğu da buradan gelir.

Kadın ise; bu yorgunluğa razı değildir. Dünyanın nasıl bir yer olduğunu bilmediği için değil, bilip de kabullenmediği için farklıdır. Onun varlığı, “başka türlü de mümkün” diye bağırır. Daha sessiz bir şey yapar: Vazgeçmez.

Bu romanda kadın bir “umut simgesi” gibi parlatılmaz. Aksine, çok insani bir yeredir. Kırılabilir, üzülür, bekler, susar. Ama tam da bu yüzden güçlüdür. Erkek karakterin teslim olduğu noktada o hâlâ hayata tutunacak bir sebep bulur. Bazen bu sebep sevgidir, bazen sadece birlikte susabilmektir.

Gary, burada aşkı anlatmıyor aslında. Aşksız yaşamının ne kadar kolay; ama ne kadar anlamsız olduğunu anlatıyor. Düzen kurulabilir, hayat devam edebilir. Ama bir şey eksik kalır. Ve o eksiklik insanın içini yavaş yavaş çürütür.

Kadının ışığı büyük bir aydınlatma değildir. Bir projektör gibi karanlığı yok etmez. Daha çok loş bir lambadır. Yetmez belki; ama karanlıkta tamamen kaybolmamayı sağlar. Gary'nin hüznü de buradadır: Işık vardır, ama her şeyi kurtaracak kadar güçlü değildir.

Roman bittiğinde akılda kalan şey olaylar olmuyor. Bir duygu kalıyor ve asıl güzel ve değerli olan da bu.

İnsanın, her şeyden umudunu kestiği anda bile, bir başkasının varlığıyla yeniden insana dönüşebileceği duygusu.

Kitap, “kadın-erkek ilişkisi” anlatan bir roman gibi değil; insanın hayata karşı son nezaketini anlatan bir metin gibi okunmalı. Ve sanırım Gary'nin asıl derdi de buydu.

*Makine Mühendisi / TODAİE Kamu Yönetimi Uzmanı

BİR ÇIRPIDA 30 YIL GEÇİVERMİŞ BİLE...

Prof. Dr. Zühre ŞENTÜRK

Bazen kitaplığımızın bir köşesine sıkışmış eski bir kitap geçer elimize... ya da yıllar öncesinin bir fotoğrafı düşüverir kucağımıza albüm dosyaları arasından...

Bugün yine öyle oldu benim için... hiç beklemediğim anda taa 30 yıl öncesinden bir fotoğraf çıkıverdi karşıma... ne çok yaşanmışlığı da koluna takarak... Ankara yıllarımda bir badminton maçı sonrasında Ayla ablamla ellerimizde raketlerimiz kol kola verdiğimiz pozumuzu sergileyen...

Ayla ablam (Ayla Çalınlı), Ankara Üniversitesi Fen Fakültesi Kimya Mühendisliği Bölümü profesörlerindendi... şimdilerde ismi Anadolu olan Tandoğan Meydanı'na bakan fakültelerimiz başlangıçta yan yanaydı... sonraları aramıza Rektörlük binası girmişti ama yine de çok yakındık birbirimize... bazen onlar bize öğle yemeğine gelirlerdi... bazen de biz nilüferli havuzlarının kenarındaki banklarda onlarla laflamaya giderdik...

Fen Fakültesi'nin dekanlığını da yapmış olan Aral (Olca) hocamızın başkanlığında Yenimahalle Soroptimist Kulübü'nü de kurmuştuk birlikte...

Tandığım farklı ve renkli kişiliklerdendi Ayla ablam... işinde çok sert, ciddi, disiplinli olduğunu duymuştum ama özelinde sıcacık biriydi... en bilinen yanlarından biri de beslenmesine özen göstermesi, sürekli spor yapması, dinç ve dinamik görüntüsüydü...

Yüreğinde bana özel yer ayırdığını bilirdim... benim yüreğimde de özel yeri vardı... bilirdi...

Komşu iki fakültenin (Fen ve Eczacılık) öğretim elemanları olarak haftanın belli günlerinde Rektörlük binasının hemen yanındaki spor salonunda bir araya gelir ve badminton oynardık... yarışmalı falan... eğitimimizi de sonraki Van yıllarımda hiç ayrılmadığım can dostlarımdan olan sevgili Bülent Asma hocamız verirdi... ben Ankara'dan ayrılmadan hemen önce birlikte yaptığımız müthiş çekişmeli son maçı bizim Fakülte kazanmış ve madalyalarımızı büyük bir coşkuyla takıvermiştik boyunlarımıza...

Van serüvenim başladığında da bana en büyük desteği verenlerden biriydi Ayla ablam... Van'da ziyaretime de gelmişti.

.....

Bundan tam 10 yıl öncesiydi... bol karlı ve soğuk bir Şubat başı... Van'daki ofisime gittiğimde telefonuma bir mesaj düştüğünü gördüm... hani hiç duymak istemediklerimizden... ama hep duymaya mecbur kaldıklarımızdan... Ayla ablam da ani bir kararla sonsuzluğun mavilikleri arasına çekip gitmişti...

Oysa Ayla ablamla daha rövanş maçımız olacaktı badmintonda... "iyi hazırlan, bu kez seni sahadan sileceğim" diyordu gülererek her telefon konuşmamızda... ben bir koç, o bir boğa... iki pes etmeyen dik kadın... sonuç ne olurdu artık bilemem?..

30 yıl öncesinden çıkıp gelen o fotoğrafa uzun uzun bakarken o anı yaşar gibiydim sanki... hemen öncesinde salondaki heyecanlı koşturmacamızı düşündüm... bir o yana, bir bu yana fırlayarak topu fileden karşı tarafa yollayışımızı... ama bu arada sık sık nefessiz kalışımızı... sanki dün gibiydi 30 yıl öncesinin o salondaki yaşanmışlıkları... koca bir 30 yıldır oysa geçip giden... Van'daki evimin kitaplığında sergilenmekteydi o galibiyetten kalma raketim de... kaz tüyünden yapılmış topum da... şimdi onların arasına Ayla ablamla fotoğrafım da bir güzel gelip yerleşecek.

Zühre - İstanbul

24 Mart 2026

İÇSEL DIŞAVURUM

SEVDİĞİNİ KAYBETTİĞİNDE

Asuman FİGEN TÜMER

Sevdiğini kaybettiğinde müziğini kaybedersin hayatın
Annen gidince tüm hayatın süzülür gider onun ardından
Kıyasız kalırsın
Sığınacak tek limansız
Rotasız bir suskun gemi gibi kalırsın
Güneş doğar, batar; ay görünür, yıldızlar yanıp söner, aldırılmazsın
Hızla geçen hayatını onda seyrettiğini bilmeden varlığına alıştığın, hep umut dağıtan o güçlü kadının;
kendi yaşamını hiçe sayarak sana verdiklerini, acılarını, kalbinde gizlediklerini fark etmeden büyürsün.
Ve büyüdükçe anlarsın
Büyüdükçe özlersin
Bir büyük deniz gibi tüm hayatma şifa olan o eşsiz dokunuşu, şefkatli eli ararsın büyüdükçe
Onun öldüğü yaşa geldiğinde;
Denizlerin müziğini işitirsin mucizevi bir şekilde
Sevgi denizini bulmayı hissedersin
O devasa denizin müziği
Sadece dalgaların kıyıya çarpması değildir artık, bilirsin.
En sahici müziğe erişirken kıyısızlığın sesini duyarsın
Rüzgar ve deniz:
En kaybolmuş zamanlarımızın kurtarıcıları.
Dönüp baktığında anlıyorsun, ilerlemene neden olan hep zor dönemlerdi
Giderken bile öğreten annen,
Yaşın kaç olursa olsun kanatlarını açarak sonsuzluğa uçman için bırakır gider seni
Ama en gerçek sevgiyi bıraktığı için hep yanındadır. Bin bir surette var olarak ruhundadır.
Geniş zamanların sevgisiyle sarmalayan anneni kaybettiğinde büyürsün
Sesi tok pürüzsüz çıksın diye ateşten geçirilen bir enstrümansın artık
Çünkü annen yok.
Bir mayıs ayının pazar gününde hatırlanmayacak kadar geniş zamanlara dağılmıştır sevgisi.
Unutma!
Hatırla ki içindeki kıyısızlığın görkemli müziği ruhunda çınlasın.

KABUK

Gökşen ERATA

Bir sabah böcek olarak uyanmadım belki. Ama uzun zamandır insan gibi de hissetmiyorum.

Ne zaman başladığımı hatırlayamıyorum. Belki ilk kez susmayı seçtiğimde, belki ilk çatlağı görmezden geldiğimde... Sinsice, fark ettirmeden başladı her şey.

Sabahları uyanyorum, aynaya bakıyorum. Yüzüm yerli yerinde. Ellerim, gözlerim... hepsi tanıdık. Ama içimde bir şey, kıpırtısız bir yabancı gibi yerleşmiş.

Sesim değişmedi; ama kelimeler ağızda eğreti duruyor artık. Sanki bir başkasının dilini konuşmaya çalışıyorum. İnsanların gözlerinin içine bakamıyorum uzun zamandır. Sanki camın ardından izliyorum onları, sesleri var ama; bana ulaşmıyor. Ellerini uzatıyorlar; ama ben tutamıyorum.

Günler birbirine benziyor. Sokakta yürürken ya da iş yerinde bilgisayar başında otururken herkes gibi görünmeye çalışıyorum. Ama içimde, hiç kimseye benzemeyen bir şey büyüyor. Bir kabuk gibi.

Gregor Samsa gibi değil benimki. Onunki sertti, görünen bir başkalaşımdı. Benim kabuğum görünmüyor; ama en az onunki kadar ağır. Belki daha da ağır... Çünkü kimse fark etmiyor. Kimse bir şey sormuyor. Ve ben, her sabah uyanıldığında biraz daha uzaklaşıyorum kendimden.

f: Gökşen Erata

Dışarı da çok farklı değil zaten. Seni ancak işe yaradığım sürece kabul ediyor dünya. Aile, arkadaşlar, toplum... Bir gün durup ne işe yaradığımı düşündüm. Cevabım yoktu. O günden beri, yüzüme bakışlar değişti sanki. Oysa en çok ben, kendime yabancılaştım.

Bazen savaşmayı denedim. Dışarıdan biri gibi görünmeyi, eski ben gibi davranmayı... Ama insan, içinden taşan şeyi uzun süre saklayamıyor. Kabuğum çatlamıyor; ama kalınlaşıyor. Katman katman büyüyor üzerimde.

Bir sabah, kahveni alıp pencerenin önüne oturdum. Gün henüz tam aydınlanmamıştı. Sessizlikte, içimdeki karanlığa baktım. Kaçmadan, yargılamadan.

Gördüğüm şey ürkütücüydü belki; ama tamamen ölü değildi. Bir şey orada hâlâ nefes alıyordu.

Belki kırılmıştı, belki de solmuştu; ama hâlâ bana aitti.

Ve ilk defa, onu reddetmeden bakabildim.

O an fark ettim: Belki mesele bu kabuktan kurtulmak değil, kabukla yaşamayı öğrenmekti.

Çünkü insan, en çok içindeki çatlakları, kırılğan yerleri, gölgesini reddettiğinde yabancılaşıyor kendine.

Şimdi gözlerimi kaçırmadan bakıyorum içime. O sertleşmiş, soğuk katmanlara...

Belki altında hâlâ bir şey nefes alıyor. Belki de... orası çoktan sessiz.

Bilmiyorum.

Ama bildiğim tek şey şu:

Bu, sadece benim başkalaşıмым değil.

Baktığım her yüzde, yürüdüğüm her sokakta bu sessiz dönüşümün izlerini görüyorum.

Kimse söylemiyor; ama herkesin içinde bir yerlerde... bir kabuk büyüyor.

BİR GÜN

Tekin DENİZ

Ben bir gün, sesiydim bu eski sokakların. Evlerin insanları vardı o vakitler, insanların evleri değil. Bahçelerde sarı ışıklar, sarmaşık gülleri, duvarlardaki briketlere yuvalanmış arılar, yola doğru sarkan söğüt, o güzel kavak, tam ortadaki vişne, kayısı, fındık, incir, üzüm, babam, annem ve iki gözüm...

Süsüne ve gürültüsüne inanıyorlar yaşamın. Fakat ben burada böylecene durmuşum ya ne çıkar? “Kimse görmese de olur” diyorum ya görüyorlar ama ne çıkar? Gözlerinde hiç hatırı sayılır bir şeyi beklemenin sessizliği yok. Öyle gözde nasıl büyür ki içimin çalısı, nasıl havalanır içinden kuşlarım, nasıl bulutlara, mavilere erebilir aklım?

Bana da yazık doğrusu, şu üç karışık yeryüzünde dostu olmayan insanlardanım. Ne yapayım, bu da benim fukaralığım. İçimde çarşılar, pazarlar, akşamsefaları, taze Eyüp simitleri, Arnavut kaldırımli yollar, bir kırık saat ve bolca fotoğraf var. Hangisinde en mutluyсам şimdi onda yokum. Bir kumru, bir de güvercinin boşluğu kondu pencereme. Sabah ince bulgurlar sermiştim oraya. Ürke korka bakıp yiyorlar birbirinin ardı sıra.

İşçilerin korkunç elleri var Allah'ım! Her şey tamam da ben bunu nasıl yapacağım? Hiçbir şey hiçbir şeye yetişmiyor; eski kazaklar, yırtık çoraplar, çatısı akan bir dam, ekmek kuyrukları, kapı önüne kamyonla yığılan kömürler...

Evden işe işten eve giderken öptüğüm annem nerede peki? Dün bir daha hesap ettim, onunla geçirdiğim bir gün ile onsuz geçirdiğim bir günün süresi aynı değil. Nasıl oluyor bu? Fizikçiler, matematikçiler, allame-i cihan bilginler bu durumu nasıl açıklıyorlar? Saat aynı saat, vakit aynı vakit; ama birbirine denk değil.

“Dünyada geçirdim çocukluğumu” demişti ustamız Melih Cevdet Anday. Ben çocukluğumu annemde ve babamda geçirdim. Yani dünya dediğim yer onlardı. Annem beni hâlâ kuşatıyor. Ah be güzel kadın! “Yoğun bakımdasın, hasta yatağında nefes nefesesin, bir bırak artık beni de kendine, sağlığına odaklan” diyorum; ama dinlemez. Bir dilde, bir biçimde, bir renkte, bir seste çıkıp yine ne yapar eder korur beni. Bu tarz şeyleri bilginlere, “akıllı insanlara” ve her şeyi cetvel hesabı bilenlere izah edemezsin, anlamazlar, anlayamazlar.

Ya annesini hiç tanımamış garibanlar ne yapsın peki diyorum? Nankörlük değil mi benimki? Olabilecek annelerin en güzeliyle yaşıyorum. Annem bir ağaç olsaydı söğüt olurdu, ben ise dizlerinin dibinde, balıkları da olan dibi taşlı bir göl. Yapraklarıyla tarardı saçlarımı, sularım aydınlanırdı.

Annemle babam bende hiç yaşlanmıyorlar. Biri daha dünkü çocuk, öbürü ilkokuldan arkadaşım sanki. Zaman ve mekan onlarda dondu. Böylece kimsenin kirletemeyeceği bir alan açıldı. Evet, onulmaz bir yaradır şu dünyada bir dostunun olmayışı. Kendi kendine büyürsün. Bu yüzden en iyi arkadaşlarıdır annen ile baban. “Gölgeleri yeter” diyen eskiler de nasıl haklılar.

Ben bir gün, sesiydim bu eski sokakların. Evlerin insanları vardı o vakitler, insanların evleri değil. Bahçelerde sarı ışıklar, sarmaşık gülleri, duvarlardaki briketlere yuvalanmış arılar, yola doğru sarkan söğüt, o güzel kavak, tam ortadaki vişne, kayısı, fındık, incir, üzüm, babam, annem ve iki gözüm.

Hadi uyan da parka gidelim...

ŞİİR

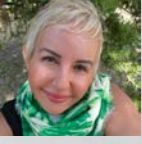
*Neyi beklemek lazım bu hayatta, neyi öğrenmek ?
Bahar gelsin mi bir sevdıyla bir isimle?
Oysa baharda sadece aşklar değil başka şeyler de yeşerir,
Çiçekler ağaçlar çimenler dallar arasında,
Farkında olmadan sen de yeşeriyorsun yeniden.*

*Yapraklar dallarında, meyveler yeni olgunlaşıyor
Çiçekleri koparmak suç değil mi şimdi? sen söyle
Dokunmak doğuş, koklamak uyanış kalbimde
Benim bedenim bunları hak ediyor mu? söyle.*

*Oysa ne harcadım ki ben bu dünyada,
Kendi zamanımdan başka
Soluduğum hava, harcadığım su, hepsi yeniden geri döndü dünyaya.*

*Çocukluğumu Çanakkale'de bıraktım, gençliğimi lüks lambalarında
Tüm kirlerimi arındırdım talaşlı banyolarda
Adımı koyan teyzenin ismini yeni öğrendim dün
O beni biliyor sıfır yaşında, ben onu öğrendim seksen altı yaşında.*

Ecz. Ateş Ali ÇALIŞ

İZİ KALIR

*Bazı hikayeler bitse de,
Yenileri eklense de,
Unuturum diye yola çıkılsa da,
O şarkıdan kaçılrsa da,
Aklına gelmeyen gün olmasa da,
Söylediği söz kulaklarında yankılansa da,
Aynı cümleyi tanımadığından duyduğunda
İç sızısı yaksa da,
Yaptığı şaka aklına geldikçe kahkaha attırrsa da,
Gülüştüne gülüşü ortak olsa da,
Bir zamanlar her şeyi olduğunun,
Şimdi hiçbir şeyin olması hicran eylese de,
Yürek yangınına uzaklar söndürür sanılsa da,
Aslında hepsi bir yanılısama.
Nereye gidersen git
İzi kalır,
Seni yakalar hiç beklemediğin anda
Ummadığın yerinden.
Bazen kalırsın acıyla bir başına,
Her acı herkese anlatılmaz ki.
Bazı insanda gözyaşların heba olur,
Bazı insan da yoluna ışık olur,
Onunla ruhun şifa bulur.*

Banu DUMAN

2 Mart 2026 / 20.50

*Bir gün, bir sabah aniden uyanırsın yeni yaşına,
"Yok canım" dersin, "bu yaşların hepsi benim olamaz"
Bunların hepsini ben almadım ki,
Bir çoğu hediyeye idi,
Hatta bazılarını açmamışım bile,
Bembeyaz kalmış bazı sayfalar,
Yazmamışım bile...*

*Bazen arafta kalır ya insan,
İçeri girsem mi, dışarıda mı kalsam?
Kapı açık; ama hem de kapalı gibi,
İçeride ışık var; ama dışarıda daha güneşli sanki,
Tertemiz, bembeyaz, yepyeni karşılamalı en iyisi,
Yeni yaşın henüz yaşanmamış günlerini...*

*O eşikten geçilecek,
O yaşa girilecek,
Çare yok, çok sevilecek,
Günlerinde saklı bütün gizleriyle...*

*Ben de öyle yapacağım.
Kalemi elimde tuttuğumu sanırken,
O kalem o kağıda değmeden,
Kendiliğinden yazılacak hikayelerimin kahramanı olacağım.
Hiç gitmediğim kendime, misafir olacağım.*

Alayım yeni yaşımı...

Ecz. Berrin VESKE MERZİFONLUOĞLU

BİR DÜŞ HEKİMİYİM BEN

*Bir düş hekimiyim ben
kapısından içeri girerken kliniğin
tüm kimliklerinden arınıp girerim her sabah
önlüğü giyince üzerime
artık ne kadın, ne anne, ne evlat, ne dost, ne sevgiliyim
sahnem ünitem, perdem hasta önlüğüm
sahnemin ışıklarıdır reflektörüm.*

*Bir düş hekimiyim ben
parmaklarımla dişlerin arasında dans ederim
ne taş kırıcılığım kalır ne heykeltıraşlığım
rolden role geçerim siz fark etmeden
oldu bitti dersiniz, derin dehlizlerden bulduğum mücevherleri bilmeden
bazen gülümsemenize saklanır ışıltım
yediğiniz yemeğin lezzetine
mışıl mışıl uykularınıza bulaşmışumdur
neşeli sohbetlerinize, sevgiyle kondurduğunuz öpücüklerinize.*

*Bir düş hekimiyim ben
bazen sihirbaz, bazen şifacı
ağır işçi, kimi zaman bir duvar ustası, mühendis, simyacı
kimi zaman bir fatih, bazen de sanatçı.*

*Bir düş hekimiyim ben
vadilerde gezer, şelalelerden geçerim
en gizli geçitleri bilir, ince gökdelenler inşa ederim
bir mağara, birkaç inci parçası arasına saklı cennetim
aşk ile divane, düş ile diş arası gezenim
korkuyla değil, neşeyle gidip gelinen bir cennettir yaratmak dileğim...*

Uzm. Dt. Derya GÜNCAN

KADIN

*Gencecik bir tohum
Sıcacık ellerde toprağın kokusunda
Güneş avuçlarında yağmurun ışıltısında
Teni hep mi doygun sevgiye
Açarmış bir gül bahçesinde
Sararıyordu dökülen yaprakları
Bir ömür dediğin ömür hanım
Yaşlandırıyor insanı işte
Sözler bakışlar kaygılar
Sirtında yükler hiç inmeyen
Açar mıydı hiç bu kadar erken
Bilseydi dudaklarında azalan
Gülüşler çalılar arasında
Sanki açan bir çiçek*

Ecz. Güler ÖZÇELİK

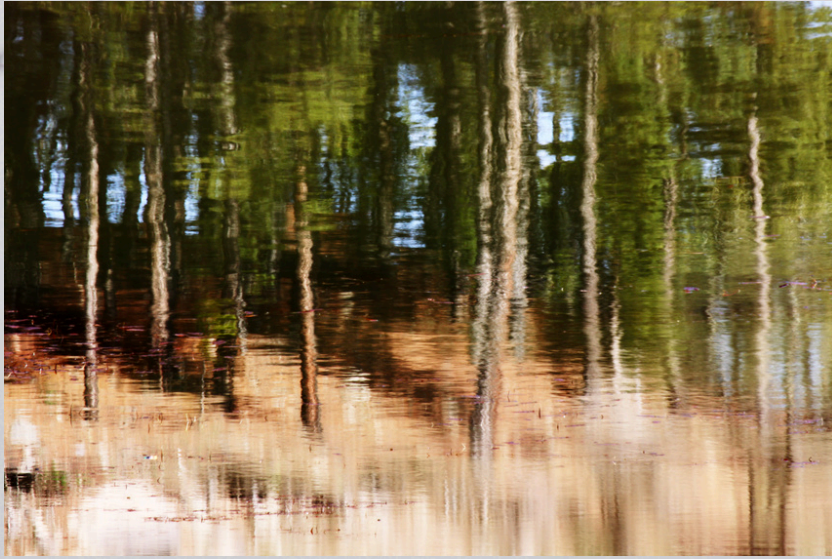
GÖZ DUYGULARI

*Bahar oldu
Bir yaz geçti buradan
Beklentiler, umutlar hala
Güz yollarından...*

*Dönmez geri
Giden kuşlar, akan sular
Güz gelince mi
Yenilenir duygular?*

*Yağmasın kar
Kışı arzulamıyor gönül,
Esme rüzgar
Bitmesin Eylül!..*

*Hasan ATABAŞ
Çığlık Çığlığa Bir Dünya / 2018*

f: Hasan Atabaş

ZAMAN İSTER

*Yine başlar dumanlı bakıyorum dağlara
Filizkıran fırtına bugün de esecek mi
En gökçe düşünceler takılıyor ağlara
Hem denizde, karada, yollar kesilecek mi*

*Sevda kolay büyümez, gün ister, güneş ister
Dilinden anlayacak bir de bahçıvan gerek
Kuşta olsa bilirsin ötmek için eş ister
Kutsansın diye hayat ölüme civan gerek*

*Bu yüzden kesiliyor başı kardelenlerin
Gök ekinler bu yüzden erken gelir bıçağa
Ben seni arıyorum kaybettim, nerede yerin
Bilirim hasret kaldın yıllar yılı kucağa*

*Dileğim olmasın mı topraktan önce sarmak
Zamansız perçin vurma senli hayallerime
Bilmezsin senden kaldı bu zamansız sararmak
Ne olur, bakma bugün, yüzüme, ellerime*

*Koruyamadım işte, ne yağmurdan, ne kardan
Gere gere yoruldum kan içinde bak göğsüm
Neylersin ki nemrutlar çekilmiyor aradan
Sensin, anlamıyorlar, benim ziynetim, süsüm*

*Benmişim gibi bugün, başını yasla dağa
Dindir ağrılarını, gelirim gün olur da
İnsan da duvar gibi, düçar kalır dayağa
Kopar zamansız çığlık, uçar bildiğin yar da*

Hayrettin YAZICI

AŞK TOZU

*Aşk ışığına çekilip dünyasız kalsan bile
Tozu üstünde, zaten dengi var
Yanağına tutkun, yüreğine nişane*

*İstersen yıldızlar önünde bile
Büyür aynı yerde, zaten vardı
Bitmez istikamet, bir damla içinde*

*Baktığın yerin sahibisin
Ha bir damla, ha bir dünya fark etmez
Senin, kayıp giden yıldızlar bile*

*Dolanıp durur yol açık olsa bile
Sende olduğunu bilmez
Değiştiğini sanır, zaten vardı*

*Aşk tozu üzerine konmuş
İstedığın gibi oynar çalgısız ışıklar
Güzel gelir, görüp göstermemek bile*

*Karanlıkta belirir ışıklı düşler.
Bir taneciğin peşinde koşsalar bile,
Hep sorarlar boncuk mu buldun diye.*

*Çalsa, can kapını açmasan bile
Işıklı düşler seslenir sağır geceden.
Bir tanecik geçer senden içeri,
Sebebini bilmesen bile.*

*Çelik devleri devirsen bile
Kusursuz zekâyı yensen
Maharetini göstersen*

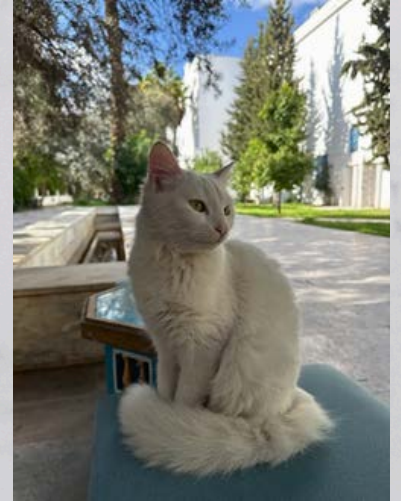
*Yardım dilemesen bile
Karanlık gözünü açsan
Bir parçacık tozudur; Güneş bile*

*Olacağını bilmesen bile
Tozunu silkelese isimsiz bir sürü yıldız
Olmayı söyler olur*

*Aşkla göstermeye talip.
Karanlık bir yer arasan bile
Şükür karanlığında saklı en tatlı yer.*

*Başlarsan bittiğin yerden bile
Güneş meşalesi kapansa bile
Bulunur tozu kara deliklerden*

*Genişler bilinmeyen.
Hoş görünür fayda etmese bile
Aşk ışığının tozu üstünde.*

f: Işıl Boyacıoğlu

ÖLÜM TANRIÇASI

*Karanlık aynaların aksiydi o gece
Gizemsiz ihanetin densiz darbesi
Berbat suretiyle meçhulsüz şafakta
Mızraklanan hayatın narin acısı
Fitneye bulanmış sunakların çığlığı
Sunar kendini acı gerçek
Akbabalar deler de karanlığı amansız
Bir perde kapanır bedeli ödenmiş
Tan yeri ağardığında bu alçak pusu
Zehirli okların sağanağında
Silinmez utancıyla haykırır
Girdaplı düşmanın kara zaferi
Karanlıklar senin olsun tekinsiz
Ölüm tanrıçası karar senin
Senin olsun zalimlerin kırbacı
Bas bağına senin olsun*

*Prof. Dr. Kadri YAMAÇ
Kırık Zamanlar (2024)*

SENİ SEVDİĞİM ZAMANLAR

Öncesi;

Kapadım gözlerimi

Düşündüm

Hiç bilmediğim

Yerden vurulmuştum

Rüzgar;

Kokunu fısıldıyordu saçlarıma

Gökyüzünden maviler taşıyordu

Çorak topraklarıma

Mevsimler;

Vivaldi'yle vals ederken

Geceler dolunay

Sevişmeler tutkulu

Ritim sayısını yitirmiş

Es' vermeden soluksuz akıyordu

Aşk;

Görkemliydi, heyecanlıydı

Acemi bir sürücünün direksiyonunda

Sarhoş patinajlarla kahkahalar atıyordu

Zaman;

Tükenirken, şinanayın fitilinde

Sonsuzluk, baloda maske takıyordu

Sonra gözlerimi açtım an'a

Özlemişim;

Seni sevdiğim zamanları değil

Sende yok olmayı...

Mine DÖNMEZ ÖLÇER

10 Aralık 2025

HASRETİN GİBİ...

*Saat gecenin üçü
Gözlerin aklıma düştü
Yaktım acı bir cigara
Çekemedim tütünü, zehir geldi hasretin gibi...*

*Ne yamanmış bu gönül heybesi
Çok sığmadı az yetmedi
Aşkın ırgatına gam gelmez bunlar dedim de
Taşıyamadım yükünü, ağır geldi yokluğun gibi...*

*Zalım olmuş sevdan, yandı sinem
Vuran avcı değil, canımda canpârem
Dökülecekti dilimden üç beş sitem
Diyemedim sözümü, saklı kaldı adın gibi...*

*Döndüm Hakk'a o bilir meylimi
Duyar en derindeki sessizliğimi
Dökeyim dedim kağıda kaleme derdimi
Yazamadım tek satır, sır kaldı aşkın gibi...*

Dr. Murat AYDIN

İŞIĞIN SÖNSÜN

*Bana diyorsun ki ışığın sönsün
Hatam neymiş seni delice sevmek
Kainat sana hep tersine dönsün
Suçum ne sana hep sevgi beslemek*

*Ne kadar intizar etsende gülüm
Duan kabul görüp gelsede ölüm
Ardımdan desinler aşk için öldü
Sensiz bu hayatta gülmedi yüzüm*

*Sevmiyorsan sevme canın sağ olsun
Hayat bu şansın hep seninle olsun
Mutluluk daima mekanın olsun
Ey sevdiğim benim ışığım sönsün*

Nevzat GÜZELDERE

KASIMPATI...

*Sararmış yapraklar düşer ya birden
Rüzgârın sesi var solgun şehirden
Kasımpatı açar hüznü günlerden
Bir mevsim ağlar usulca yeniden...*

*Gözümde bir damla yaş kalbimde sızı
Unutur muyum hiç o sonbaharı
Bir çiçek misali solsa da baharı
Yine sen kokarsın, ey beyaz nazı...*

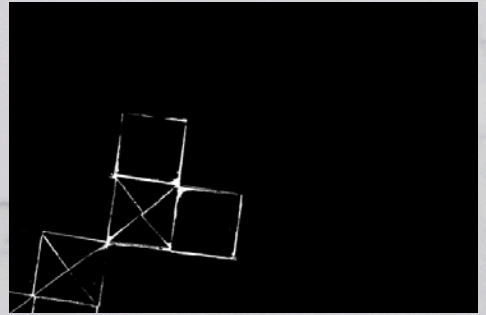
*Üşürken rüzgarda solgun dallarım
Adını fısıldar sessiz yıllarım
Kasımpatı sende saklı tüm anılarım
Kışa karışır seninle beyaz umutlarım...*

Ecz. Özcan KEKEÇ

7 Kasım 2025

Sıkıntılı günlerin
Noktalı sıcaklığında
Greni kırık sonu mr
Hüsrarla bitmemesi
Yakarışıyla yazılan
Görence'ye anlam
Kavrulup giden günlerin
Güneş pirinden
Makamla huzura destan
Zor bir alan
Yazılı günlerin
Görüntüsüz sesinde
Olmayan bir mekan
Yazıyla anlatılmayan
Yaza giriyoruz salkım saçak sıcaklar
Parmaklarda duraksamasız bir heyecan
Gecenin lekeli sesinde
Bir anlam
Ufka bakıyorum
Bulutlar anlamıyorum diyor
Işıklar zamana sel oluyor
Gök aynı gök, güneş aynı güneş
Hitler'de şamaş
Dünyada savaş
Boğaz kıran anlamlarda
Fotoğrafla
Şaş zaman bir uğraş
Gözümüzün bendi
Görüntü seli
Gösterir içimizdeki hisseli nedeni
Fotoğrafın sırtında
Soyuta yüklenmiş bir anlam
Zamanın sekmeli akışında
Uzamda bir kıvam
Yaza giriyoruz
Hava nazlı yağmurlu
Hülyalı hislerin
Vakuru bulutlu
Yağ diyorum
Yağmur ol ak zamana
Sessizce karış git
Fotoğrafın suskulu
Donuk anına
Bir an her şey söylemek mümkün
Parmaklar söze dönük
Sözler görüntüye
Soyutun sarmallı gerçeğinde
Zamana kement, zamana kelepçe
Bir his elektriğinde beynin
Kavisli kayıp

f: Salih Fehmi Katircioğlu

GARİP BİR AŞIĞIN DİLE GETİRDİĞİ AĞIT BU

*Ben yalnız adamım çevremde hiç kimsem yok
Aylar oldu ne aşk ne sevgi uğramadı gönlüme
O güzel kadını gören olursa bana haber versin
Cennetin kapıları haber o verene açılsın derim*

*Sevgiden yana çoktan unutulmuş biriyim ben
Her gün aşktan bahsetsem de aşksız biriyim
Yaşıyorum ağacın dalında kuru yaprak misali
Hep bekleyişteyim ama neyin bekleyişi ki bu ?*

*Soruyorum her an kendi kendime o aşkı ben
Ah ben yoruldum da deli gönlüm yorulmadı
Kapıldım o güzel kadının sevdasına sonu yok
Aşktan yana ben açım da sevilenin gönlü tok*

*Her aşık gibi bende o hayalleri kuran biriyim
Ben hep severim belki birgün olur sevilirim
Aşkı duyunca ben o anda mezarda dirilirim
Belki bu şiiri okuyanlar tarafından yerilirim !*

Tansu SARITAYLI

ANALARDA BULURUM TESELLİ

Ananın hasretiyle, özleмиyle kavrulduм
Kavrulduм da, dört bir yana savrulduм
Köşe bucak aradım, ölesiye yorulduм
Bulamadım, analarda bulurum teselli

Analarımız sadece doğurmakla kalmaz
Toprakla beler bizi, hiçbir zaman kirlі koymaz
Acıkırsan yapar aşımı, doyurur, boşa salmaz
Özledim, analarda bulurum teselli

Üşürsen çıkarır verir zavallım kendi hırkasını
Hasta olur muyum demez, düşünmez arkasını
Garibim aramaz, bilmez, giyeceğinin markasını
Yüreğim sızlar, analarda bulurum teselli

Seni düşünmekten kendisini düşünmez
Sana lazım olanı arar, bulur, üşenmez
Bin bir derdi vardır, çilesi ve işi de tükenmez
Dağılırım, analarda bulurum teselli

Güzel Anadolım gerçek analarla dolu
Hep tetiktedir, kucaklamaya hazırdır kolu
Yapar, yaratır, üşenmeden bulur her türlü yolu
Çaresizim, analarda bulurum teselli

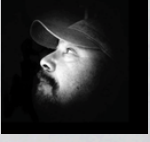
Seni besler, pek çok çilelerle büyütür
Başma bir hal gelse, ilk önde o seyirtir
Öğüdünü verir, oku yavrum diye dayatır
Ezilirim, analarda bulurum teselli

Ülkemde az da olsa , analar güngörmez
Kimileri anaların kadrini kıymetini bilmez
Analar akıtır sel gibi gözyaşını, eğilip silmez
Kahrolurum, analarda bulurum teselli

Anaların artık bilinmeli gerçek kıymeti
Ailelerimizin baş tacı, nadide ziyneti
Daima sahip çık, sakın bozma tıyneti
Gururumuzdur, analarda bulurum teselli

Analar bizi doğurur, büyütür, gerektiğinde kollar
Her şeyin odağındadırlar, onlarda birleşir yollar
Geleceğimiz onlardır, bunu bilir arif olan kullar
Hasretindeyim, analarda bulurum teselli

Turgut Alp, sen de nihayetinde öksüz bir kulsun
Bütün söylediklerim candandır, yerini bulsun
Derim her ananın, Anneler Günü Kutlu Olsun
Dileğim, analarda bulurum teselli

YABANCI..

yabancı Kaldık burada
kaldık işte yaşamın en çetrefilli yerinde
pencereden sokağa baktım perdeyi araladım
sağa sola baktım yok kimse
gökyüzüne bakma kim olacak ki orada
tekrar sokağa baktım bir kalabalık; ama hepsi yabancı
tanımıyorum hiç birini; ama pis pis bakıyorlar geçerken
kapatıyorum perdeleri
duvarlar sanki daha bir koyu
sokaklara çıksam ya da yürüsem bağırısam
yok artık gücüm
herkes gitti sanki hep mi yabancı bu insanlar
birileri vardı
birlikte yürürdük, çay içerdik, gülerdik
çok mu zaman geçti ya da birileri kimdi
yaşlandım mı yoksa
şu yüksek bina burada var mıydı
gökyüzüne bakamadım o kadar
ağaçlar aynı yeşil, gökyüzü aynı mavi
kediler aynı kedi
insanlar başka, tanımiyorum onları
bu koca mağaza plaza site
bu kadar araba araba araba
bu çöp konteynerleri
ne konteyneri
eskiden çöp nereye atılırdı
bu kadar çöp yoktu sanki
bu koku, pislik, bu kadar yabancı
evet bu doğru kelime
her şey yabancı...

Turhan KA.

GÖNÜLLERDE

*yıldızlardan bir demet yaptım
karanlığı kovan aydınlık yüzüne
yalnızlığına Güneşi dost gönderdim
dostlar baştacımız her zaman...*

*buz üstüne yazı yazılmaz
ama gönüller dolusu dostlar varken
yalnızlık sana yakışmıyor, inan
sevgi sevgide karşılık bulur...*

*tek kanatlı kuş uçamazken
tek kanatlı sevgi yaşayabilir mi?
yalnızlığın ürpertisi diken gibi batar
her sabah yaşamın gerçeğine çarparken...*

*dostluk kapılarını açar, ayırılmaz...
kucaklamak insanları sevgiyle
ne büyük mutluluk, erinç
gönüllerde bir damlacık yer tutmak...*

Yusuf ÇOTUKSÖKEN

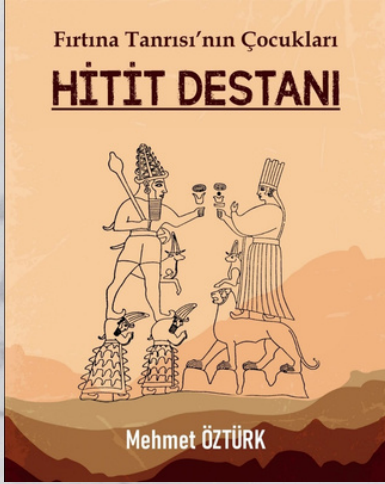
*Ne sevda vardır yüreğimde
Ne özlem
Yitirmişim sevdalı günleri
Yok be gülüm
Özlem yok yüreğimde
Zincirlemişim kollarımı
Dudaklarımı ellerimi
Gülmüyor gözlerim be gülüm
Yok etmişim gülüşlerimi
Kara yazılmış yazgım
Ağlamışım ardı sıra
Ağaçların yok oluşunu
Kuşların çığlık çığlığa
Seslerini işitmişim gülüm
Fırtınalar içinde kalmışım
Taşlar düşmüş başıma
Çağırılmışım duymayan insan dediğim mahlukatı
Duyuramamışım gülüm
Bilinmeyen dağlara
İnilmeyen yollara
Selam almayan kullara
Gitmişim be gülüm
Gitmişim be gülüm*

Zeliha ALTINDAL

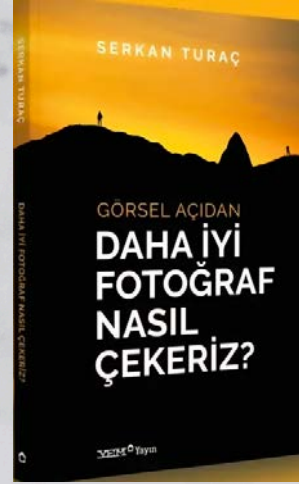
17 Mart 2026 / 04.27

DERGİ, KİTAP, YAZAR

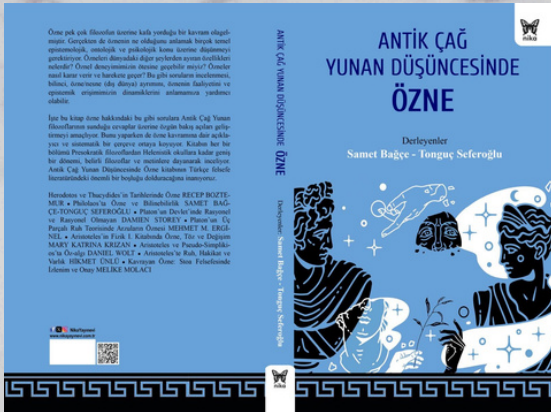
Mehmet ÖZTÜRK

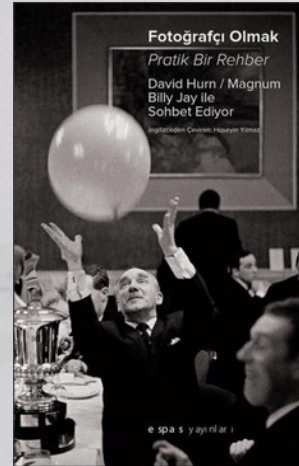
Serkan TURAÇ

Samet BAĞÇE
Tonguç SEFEROĞLU

Hüseyin YILMAZ (Çev.)

ANKARA'DA SANAT

<https://lakonser.com/etkinlikler/>
<https://cermodern.org/etkinlikler.html>
<https://csoadaankara.ktb.gov.tr/tr/>
www.kulturyolufestivalleri.com/

SANAT DÜNYASI

- Atatürk'ün, Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından NFT formatındaki fotoğrafı tescil belgesi aldı. Bu fotoğraf, dünyada, bir devlet tarafından sanat eseri olarak tescillenen ilk NFT oldu.
- Türkiye Fotoğraf Sanatı Federasyonu (TFSF) tarafından 2024-25 etkinlik yılına fotoğraf sanatçısı Necmettin Külahçı'nın ismi verilmiştir.
- Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği (ÇYDD) tarafından her yıl 10 Nisan Laiklik Günü'nde verilen "Çağdaş Yaşam Cumhuriyet Ödülü"ne bu yıl Prof. Dr. Ioanna Kuçuradi layık görülmüştür.
- Prof. Dr. Ioanna Kuçuradi, 19 Nisan 2024'te Yeni Kuşak Köy Enstitüleri Derneği'nin "Aydınlanma Onur Ödülü"ne layık görülmüştür.
- Prof. Dr. Ioanna Kuçuradi, felsefe ve insan hakları konusundaki çalışmalarıyla Aydın Doğan Vakfı tarafından 2024 yılı "28. Aydın Doğan Ödülü"ne layık görülmüştür.
- 2025 TFSF Ödülleri Prof. Dr. Güler Ertan, İsa Çelik, Ali Can Atay ve Ali Alışır'a verilmiştir.

VEFAT

AFSAD üyelerinden fotoğrafçı Prof. Dr. Ahmet Nedim Tolungüç'ü ve çağdaş resmin önemli isimlerinden ressam Mustafa Horasan'ı sonsuzluğa uğurladık. Merhumlara Allah'tan rahmet, ailelerine ve sanat camiasına başsağlığı ve sabır dileriz

